

Gürcüstan proqramı
Good Governance (G-3)

Yönləndirici ictimai müəssisələr üçün + Məlumat azadlığı 2013

Yönləndirici “Məlumat azadlığının inkişaf institutu” (**İDFİ**) tərəfindən birləşmiş ştatların beynəlxalq inkişaf agentliyi **USAİD**-in “Gürcüstanda demokratik idarə(G-3)” proqramı əsasında işlənmişdi.

Müəlliflər: Paata Turava

Levan avalishvili

Sergi jorbenadze

Redaktor: Giorgi Kldiashvili

Bu görülmüş işlər Amerikalı xalqı tərəfindən birləşmiş ştatların beynəlxalq inkişafı agentliyi **USAİD-in** vasitəsi ilə göstərilən yardımını əsasında mümkün oldu. Görülmüş işlərdə ifadə olunan yanaşmalar məlumat azadlığının inkişafı institutuna (**İDFİ**) aiddir və Amerikanın birləşmiş Ştatlarının beynəlxalq agentliyinin və eyni zamanda Amerikanın birləşmiş ştatşarının hakimiyyətinin ifadəsi deyildir

Mündəricat

1. Dövlət şəffaflığı və hesabatlılığı	3
2. Məlumat azadlığı.....	3
2.1. Məlumat azadlığının hüquqi əsası.....	3
2.2. İctimai məlumat anlayışı	4
3. İctimai müəssisə anlayışı.....	5
4. İctimai Məlumatın Əlçatarlığının Qnuni Məhdudiyyəti.....	6
4.1. Şəxsi məlumatlar	6
4.2. Komersiya sirri	15
4.3. Peşə sirri	16
4.4. Dövlət sirri	17
4.5. İcra İmtiyazı.....	19
4.6. İcar hakiyyəti həyata keçirmək marağı.....	20
4.7. Qurumlararası sənədlər	22
5. İctimai məlumatın proaktiv yayınlanması	22
6. İctimai məlumatın tələb olunması	23
6.1 Ərizənin təqdim olunması və məzmunu.....	23
6.2 İctimai məlumat formasının seçmə hüququ.....	24
7. <i>İctimai məlumatın verilməsi</i>	25
7.1 Sürələr	25
7.2 İctimai məlumat verməkdən imtina.....	26
7.3 İctimai məlumatın kopyasının çikilməsinin giyməti	29
8. Məlumatın ictimailiyinin müdafiəsi.....	30
8.1. İctimai müəssisə tərəfindən ictimai məlumat verilməsinin hesabatının təqdimatı.....	30
8.2. İctimai qeydiyyat.....	31
8.3. İctimai məlumatın verilməsi müdafiəsinin cavabdeh şəxsi	32
9. Zərər qaytarılması	32
9.1 Mülki və qeyri mülki zərərin qaytarılması	32
9.2 Zərərlərin ödənilməsi vətəndaşlıq qanunu ilə və dövlətin məsuliyyətliyi ilə	33
10. Hüquqi vasitələrin hüququnun müdafiəsi.....	34
10.1 İnzibati şikayət	34
10.2 İddia məhkəmədə	36
Dövlət qulluqçuları üçün praktiki tövsiyələr.....	36

1. Dövlət şəffaflığı və hesabatlılığı

Müasir dünyanın cəmiyyəti, məlumatın və biliyin cəmiyyətinə deyilir. Ədalətli dövlətdə, demokratik sisteminin tam funksiyalaşması üçün, cəmiyyətin ictimai müəssisələrdə mövcud olan məlumata əlçatarlılığı vacibdir. Məlumat olmadan azad fikir yaratmaq mümkün deyil. Elə buna görə də, məlumat azadlığı dövlətdə neitrallaşmış bir fundamental hüquqdur.

Dövlətin şəffaflığı effektiv demokratiyanın hissəsidir, öz tərəfindən onun ən vacib bir elementini elə məlumat azadlığı təyin edir. Başqa cür ictimai müəssisələrin çalışmasının “cəmiyyət tərəfindən yoxlanması” mümkün deyil. Cəmiyyət dövlət işləri haqqda məlumatlaşdırıldığında, hakimiyyətə qarşı cəmiyyətin etibarını artır. Sakinlər ictimai müəssisələrdən özlərinə lazım olan məlumatı aldıklarında, onlarda hakimiyyətin ədalətli və qanunauyğun çalışdığı hissələri yaranır. Ancaq nə zamankı məlumat vermə sui olaraq gecikdirildiyində, bu dövlətə qarşı vətəndaşlarda etibarının azalması başlayır.

Məlumatın əlçatarlıq prinsipinin qarşısında məlumatın qorunma prinsipi durur. Nə zaman ki, məlumat şəxsi dəyər daşıyorsa və ya dövlət və ya komersiya sirridirsə, belə məlumatın ictimailəşməməsini müdafiyyə etmək vacibdir. Məlumat əlçatarlılığının müdafiyyəsi hər iki tərəfin maraqlarının qorunması deməkdir. Qanunverici bu iki hüquq arasında balansını müdafiyyə edəcək mexanizm təqdim edir. Ancaq o, fakt geyd olunmalıdır ki, məlumatın əlçatarlılıq hüququ elə dərəcədə vacibdir ki, ictimai müəssisənin məlumatın ictimai olub olmamasını təyin etməkdə proporsiya testindən istifadə etmələri vacib olur.

2. Məlumat azadlığı

2.1. Məlumat azadlığının hüquqi əsası

Məlumat azadlığının və əlçatarlığının hüquqi əsasları, Gürcüstan qanunvericiliyinin 2-ci hissəsində verilmişdir və Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksinin 3-cü hissəsində qeyd olunmuşdur.

Məlumat azadlığının düzgün normalarının qanunvericiliyinin 2-ci hissəsində olması və onun insan qanunvericiliyi hüququ rəqində tanınması, onun qanunvericiliklə təyin olunmuş başqa hüquqlar və azadlıq müdafiyyəsi nəzərindən böyük rolunu olduğunu altından xətt çəkir. Gürcüstan qanunvericiliyinin 24-cü maddəsinə uyğun olaraq, hər insan azad məlumat alma və yayma, öz fikrini şifahi söyləmə, yazılı və ya başqa vasitələrlə fikrini yayma hüququna malikdir. Gürcüstan qanunvericiliyinin 37-ci maddəsinə uyğun olaraq, hər insan öz yaşayış və iş mühitinin vəziyyəti haqqda məlumatı zamanında və tam şəkildə almaq hüququna malikdir. Gürcüstan qanunvericiliyinin 41-ci maddəsinə uyğun olaraq, Gürcüstanın bütün vətəndaşları qanunla təyin olunmuş qayda əsasında, dövlət müəssisəsində onunla əlaqədar olan məlumatı əldə etmə, və orada mövcud olan həmi şəxsə aid olan sənədləri əgər dövlət, və komersiya sirri deilə, əldə etmək hüququna malikdirlər. Qeyd olunan norma eyni zamanda şəxsi məlumatın qorunma məsuliyyətinə təyin edir.

İnsan hüquqlarının Avropa konvensiyasının 10-cu maddəsi əsasında, hər kəs təsfir hüququna malikdir, bu da, məlumat alma və yayma azadlıq hüququnu əhatə edir. Qeyd olunan normalarla hüquq realizasiyasına Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksinin 3-cü başı ilə (məlumat azadlığı) təyin olunmuş qayda qulluq edir.

Məlumat azadlığı fikrinin anlamaq üçün bütün anlayışların və institutların anlanması vacibdir, hansılar ki, Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksinin 3-cü başında verilib və bu başın məqsədləri üçün xüsusi yük daşıyır. İlk növbədə nəzərə alınmalıdır ki, məlumat azadlığı *ictimai müəssisələrdə ictimai məlumatın* əlçatarlığını nəzərdə tutur. Qeyd olunanı nəzərə alaraq, **İctimai məlumat** və **İctimai müəssisə** anlayışlarının ayıra bilməliyik.

2.2. İctimai məlumat anlayışı

GÜAK-i ictimai müəssisədə mövcud olan məlumatın ictimailik prezumpsiyasını tanıyır. İctimai məlumatın anlayışının açıqlanması üçün neqativ sifarişdən istifadə olunur, bunun əsasında ictimai müəssisədə mövcud olan hər hansı bir məlumat, hansı ki, şəxsi məlumat, dövlət və ya komerssiya sirlinə aid deyil ictimai hesab olunur.

GÜAK-ın 2-ci maddəsinin birinci hissəsinin "M" yarım-bəndinə uyğun olaraq, ictimai məlumat – **Rəsmi sənə (eyni zamanda, çizim, model, plan, diaqram, şəkil, elektron informasiya, video və səs qeydləri)** yəni ictimai müəssisədə qorunan, eyni zamanda ictimai müəssisə və ya xidmət tərəfindən işlə əlaqədar təyin etdiyi, üzərində çalışdığı, yaratdığı və ya göndərdiyi məlumat, eyni zamanda müəssisə tərəfindən proaktiv dərc olunmuş məlumat deməkdir.

Yuxarıda verilmiş tərif ictimai məlumat formasını təyin edir. Onun məzmununun anlayış kriteriumları ilə əlaqədar isə, onlar kodeksdə nəzərə alınmamışdır. Qanunvericiliyin bu cür yanaşması elə mühitə yönəlir, hansı ki, ictimai məlumata xüsusi anlayış lazım olmadığını bildirir, çün ki , ictimai müəssisədə (hüquqi tərifdə verilmiş formada) mövcud olan hər hansı bir məlumat dövlət və ya komerssiya sirlinə aid deyilsə ictimaidir. Məlumatın ictimai olmasını bilməmiş üçün onun sirli kateqoriyada olmamasını təyin etməliyik.

İctimai məlumatın hüquqi tərifinə əsaslanaraq, ictimai məlumatın anlayışını təyin etmək üçün məlumatın əlçatarlığının tələbi yayılır.

Rəsmi sənəd
Məlumat

Proaktiv dərc edilmiş

- Hər hansı bir məlumat (B.H. kağız üzərindəki)
- Çizim
- Model
- Plan
- Sxem
- Foto şəkil
- Elektron məlumat
- Video qeyd
- Audio qeyd

1) İctimai müəssisədə qorunan

2) İctimai müəssisə və ya xidmət tərəfindən

**işlə əlaqədar təyin etdiyi, üzərində çalışdığı, yaratdığı
və ya göndərdiyi məlumat**

3. İctimai müəssisə anlayışı

Məlumatın əlçatarlığı ictimai idarənin həyata keçirmə prosesi ilə əlaqələndirilir. İctimai səlahiyyətin həyata keçməsi şəffaf olması üçün, işlə əlaqədar təyin etdiyi, üzərində çalışdığı, yaratdığı və ya göndərdiyi məlumatın hər kəs üçün əlçatarlı olması vacibdir. Məlumatın aşkarlığı eyni zamanda subyektin idarə funksiyalarını yerinə yetirmədiyi hallarda aktiv olur, ancaq onun işi dövlət və ya yerli hakimiyyətin büdcə maliyyəsi əsasında həyata keçir.

İctimai idarəni həyata keçirən subyekt administrasiya organıdır. Məlumat azadlığının tələbi administrasiya orqanına aiddir. Rəsmi sənəd (çizmə, model, plan, sxem, foto şəkil, elektron məlumat, video və audio qeyd) yəni administrasiya orqanlarında qorunur, eyni zamanda işlə əlaqədar təyin etdiyi, üzərində çalışdığı, yaratdığı və ya göndərdiyi məlumat ictimaidir.

Nə zaman ki, subyekt idarə funksiyalarını həyata keçirmir, onun işi ilə əlaqədar məlumata marağın böyüklüyünə baxmayaraq, o hər kəs üçün əlçatarlı sayılır. Belə subyektlərə qarşı cəmiyyət tərəfindən maraqlanmanın qanuni olması, o, işini dövlət və ya yerli hakimiyyətin büdcəsindən maliyyəsi çərçivəsində istifadə etdiyi zamandır.

Qeyd olunmuş iki kriteriumu nəzərə alaraq, məlumat azadlığının məqsədləri üçün, GÜAK-nı ilə yeni termin ictimai müəssisə yarandı. İctimai hüquqi səlahiyyətləri həyata keçirən və ya dövlət eyni zamanda yerli hakimiyyət maaliyyəsi ilə hərəkət edən subyekt ictimai müəssisədi və məlumat əlçatılığı ona aiddir.

4.İctimai Məlumatın Əlçatılığının Qnuni Məhdudluğu

Məlumatın əlçatılıq hüququ hər növ ictimai məlumata aid deyil. Administrasiya orqanı öz işini açıq və şəffaf olaraq həyata keçirməlidir, ancaq müəyyən kateqoriyalı ictimai məlumat bağlıdır, çünki, dövlət, şəxsi və ya kommersiya sirlərini əhatə edir. Belə növ məlumatın ictimai müəssisədə xüsusi statusu olmalıdır.

4.1. Şəxsi məlumatlar

4.1.1. Hüquqi əsaslar

Şəxsi məlumatların qorunması məsələsini şəxsi məlumat qorunması haqqda Gürcüstanın qanunu həyata keçirir, hansı ki, 2012-ci ilin may ayının birindən güvvədədir. Qnun “Şəxsi məlumatların üzərində avtomatik çalçmalar keçirildiyində, fiziki şəxslərin qorunması haqqda ” konvensiyaya əsaslanır, bu da Gürcüstn parlamentinin 2005-ci ilin oktyabr ayının 28-də N28 – IIS qərarı ilə atifikasiya edilmişdir.

Qanunu qərar almağın məqsədi nədir?

Qanunun məqsədi, şəxsi məlumatın üzərində çalışarkən insna hüquqlarının və azadlığının, eyni zamanda şəxsi həyatının toxunulmazlığının qorunmasını müdafiyyə etməkdir.

Bu qanunun toxunulmazlığını müdafiyyə etdiyi şəxsi həyat nədir?

Şəxsi həyatın toxunulmazlıq prinsipi insan azadlığının ümumi konstitusiya prinsiplərindən irəli gəlir, hansı ki, Gürcüstanın ədalət sisteminin vacib elementidir. Şəxsi həyatın toxunulmazlığının müdafiyyəsinin məqsədi, subyektin öz haqqında olan məlumatın başqasına bildirib bildirməməsində qərarın şəxsən alması azadlığının verilməsidir. Bu da onun azad sferinin əhatə etməsinin vacib elementidir.

Gürcüstan qanunvericiliyində qeyd olunmuş şəxsi həyat institutu Amerika Birləşmiş Ştatlarında yaranmış “Right of Privacy” prinsipindən başlıqlar alır. Qeyd olunan prinsip əsasında şəxsi məlumatların üzərində

çalışmalarla əlaqədar subyektin iki hüquqi pozisiyası tanınmışdır. Birincisi “right to be let alone”, ikincisi „right to share and withhold”. Birinci prinsip, hər kəsin həyatda yalnız qala biləcəyi fikrə əsaslanır, ancaq ikinci isə şəxsin özü haqqda məlumatı başqasına açıqlamasının azad seçimini nəzərə alır. Şəxsi məlumatların Amerika modelinin müqaisə analizi bizim məqsədimiz deyil. Ancaq söyləmək lazımdır ki, məsələnin aktuallığı necəki Amerikada, eləcədə Gürcüstanda idarəçilik prosesində müasir məlumat texnologiyalarının geniş istifadəsi səbəbində lazım oldu.

Şəxsi həyatı təyin etmək üçün əsasən üç sferdən istifadə olunur – intim, şəxsi və ictimai. Intim sfer toxunulmazdır, ancaq şəxsidə tövsiyyə qəbulədicidir, ictimai sfer isə tamamı ilə müdafiyyətsizdir. Qeyd olunana təsnifat problemlidir, çünki, bu sferlər arasında hər zaman aydın sərhəd keçmir.

Dilema ondan ibarətdir ki, şəxsi sferin dəqiq tərfi qeyri mümkündür. Məlumatlar üzərində çalışmaları qanuni dəyərləndirməli üçün elə bu informasiyanın özü vacib kriteriyumdur. Qanunverici şəxsi məlumatları, başqa hər hansı bir uyğunlaşan və ya uyğun olan fiziki şəxs kimi müəyyənləşdirir. Şəxs onun bir başa və ya dolay yolla xüsusəndə, identifikasiya nömrəsi, şəxsin fiziki, fizioloji, psixoloji, iqtisadi, mədəni və ya sosial nişanələri ilə identifikasiya olunur; qeyd olunan kriteriuları qane etməyən məlumat, şəxsi məlumatları qoruma məqsədi üçün maraqlı deyil.

Qanunverici eyni zamanda xüsusi kategoriya məlumatını ayırır, hansını ki, şəxsin irsi və ya etnik sahibliyi, siyasi görünüşləri, dini və ya fəlsəfə inamı, təşkilat nümayəndəliyi, sağlamlıq durumu, cinsi həyatı və ya cinayətlikliyi ilə aydınlaşdırır, eyni zamanda Biometrik məlumatlar, hansılarla ki, şəxsin oidentifikasiya olunması yuxarıda sadalanan nişanələri ilə mümkün ola bilər; Qeyd olunan əlavə şəxsi məlumat anlayışının tamamlanmasına, şəxsi və intim sferlər arasında sərhəd yarımsına və bu soncunun xüsusi müdafiyyəsinə xidmət edir. Qeyd olunan kateqoriyanın ayrılması mahiyyəti xüsusi kateqoriyalı məlumatın üzərində çalışmaq¹ qadağan olduğundan aslıdır..

¹ Şəxsi məlumatın qorunması haqqda qanunun 6-cı maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən, tətbiq edilmir, əgər:

- a) Məlumat subyekti xüsusi məlumat üzərində işlənməsi haqqda yazılı razılıq təqdim etdi;
- b) Məlumat subyekti istifadəsinin aşkar qadağanı olmadan öz haqqında məlumatı ictimailəşdirdi;
- c) Məlumat üzrə çalışmaq, Məlumat üzrə çalışan tərəfindən iş məsuliyyətini həyata keçirmək və ya onunla ilgili səlahiyyətin həyata keçirməsi üçün vacibdir;
- ç) Məlumat üzrə çalışmaq, məlumat subyektinin və ya üçüncü şəxsin həyat maraqlarının qorunması və məlumat subyektinin fiziki və ya hüquqi olaraq məlumat üzrə çalışma ərizəsini yazma qabiliyyətinə malik olmadığı hallarda vacibdir;
- d) Məlumat üzrə çalışmaq cəmiyyət sağlamlığının qorunması, sağlamlıq qoruma müəssisəsi tərəfindən fiziki şəxsin sağlamlığının qorunması üçün, eyni zamanda əgər vacibdirsə sağlamlıq qorunma sisteminin idarəsi və ya funksiyalaşması üçün həyata keçirilir;
- e) Məlumat üzərində çalışma qanuno işin həyata keçirildiyində siyasi, fəlsəfi, dini və ya ticarət itifaqının, asosiyasiyanın və ya başqa qeyri kommersional təşkilat tərəfindən həyata keçirilir. Belə

Müasir ictimai idarədə şəxsin biomerik məlumatından aktiv istifadə olunur, hansı ki, şəxsi məlumatın qorunması haqqında Gürcüstan qanununa əsasən, hər hansı bir fiziki, psixoloji və ya hərəkət xasiyyətli, hər bir şəxs üçün fərdi olan və bu şəxsi identifikasiya edə bilinəcək (Barmaq izi, gözün rəngli sahəsi, göz retinası (göz retinasının görünüşü) üz xüsusiyyətləri və DNA-kodu) kimi aydınlaşdırılır;

Şəxsi məlumatların (şəxsi sfer) qorunması, onun üzərində çalışmanın tam qadağanını nəzərə almır. Fiziki şəxs çox hallarda onun şəxsi məlumatları üzərinə çalışmaları dözməsində borcludur. Xüsusən də, ictimai maraqlar bunu tələb etdiyi hallarda və ya onun üzərində çalışanın maraqları şəxsi məlumat toxunulmazlığı marağında yüksək olduğu halda. Belə hallarda da, şəxsi sferin qorunma vacibliyi güvvədədir. Şəxsi məlumatın üzərində çalışma düzgün informasiya üzərində çalışmağı və qeyri düzgün məlumat üzərində çalışmağı qadağan etməyi nəzərə alır. Fiziki şəxs onun haqqında düzgün məlumat üzərində çalışmanı tələb etmədə səlahiyyətlidir.

4.1.2. Qanunun Tətbiq Sahəsi

Şəxsi məlumatların qorunması haqqda Gürcüstan qanununun qorunması üçün, onun tətbiq sahəsini təyin etmək vacibdir. Qeyd olunan qanun Gürcüstan ərazisində avtomatik və yarım avtomatik vasitələrlə məlumatlar üzərində çalışma haqqında yayılır, eyni zamandafail sisteminin hissəsi olan və ya fail sisteminə daxil olmaq üçün üzərində çalışlan qeyri avtomatik vasitələrlə.

Şəxsi məlumatların qorunması haqqda Gürcüstan qanunu məlumat üzrə çalışanlar² və məlumat subyektleri³ arasında hüquqi əlaqəni qaydasına salır, bu da, şəxsi məlumat üzrə çalışma məsələləri ilə əlaqədar yaranır.

Bu qanunun tətbiq sahəsidir:

ə) Xaricdə olan Gürcüstan diplomatik nümayəndələri və konsul müəssisəsi tərəfindən məlumat üzrə çalışmalarda;

ə) Gürcüstan ərazisində qeydiyyatda olmayan işlərin məlumatları üzərində çalışma, ancaq məlumat üzrə çalışma üçün, Gürcüstanda mövcud olan texniki vasitələrdən istifadə edir, bundan əlavə bu texniki

hallarda məlumat üzə çalışma mümkündür ki, yalnız bu təşkilatın nümayəndələri və ya üzvləri ilə əlaqədar olsun, hasıların ki, daimi bu təşkilatla əlaqələr saxlayırlar.

² Qanun məqsədləri üçün aydınlaşdırılır, necəki ictimai müəssisə, fiziki və ya hüquqi şəxs, hansı ki, fərdi olaraq və ya başqaları ilə birlikdə şəxsi məlumat üzrə çalışma məqsədlərini və vasitələrini təyin edir, ümumi və ya səlahiyyətli şəxsin yardımı ilə məlumat üzrə çalışmaları həyata keçirir.

³ Qanunun məqsədləri üçün aydınlaşdırılır, necəki, hər hansı bir fiziki şəxs, hansının haqqında ki, məlumat hazırlanır.

vasitələr yalnız məlumat tranziti üçün istifadə olunur. Belə hallarda məlumat üzrə çalışanlar Gürcüstanda qeydiyyatda olan nümayəndəni təyin/müəyyən etməsi vacibdir.

Şəxsi məlumatların istifadəsi halları ayırd edilməlidir, ancaq şəxsi məlumatlar haqqında Gürcüstan qanunu onu tətbiq etmir:

- a) Fiziki şəxs tərəfindən məlumatlar şəxsi məqsədləri üçün üzərində çalışmasının aşkarlanması, nə zaman ki, onların üzərində çalışma ilə əlaqədar onun istehsal və ya sənət işi ilə əlaqədar deil;
- b) Məhkəmədə qanunvericiliyin məqsədləri üçün məlumat üzrə çalışma;
- c) Dövlət sirrinə aid olan məlumat üzərində çalışma;
- ç) Məlumatın üzərində cəmiyyət və dövlət təhlükəsizliyinin (eyni zamanda iqtisadi təhlükəsizlik) qorunması üçün, operativ – istintaq tədbirlərinin və cinayət məqsədləri üçün çalışma. Qeyd olunan qanunun (17-maddəsindən başqa) tətbiq sahəsi məlumatın media vasitələr tərəfindən cəmiyyətin məlumatlaşdırılması məqsədi ilə məlumat üzrə çalışmasına yayılmır.

Şəxsi məlumat qorunması haqqda Gürcüstan qanununun 19-cu (Gizli sistem kataloqu) və 20-ci (Şəxsi məlumatın qorunma müfəttişinə məlumatın verilməsi məcburiyyəti) maddələrinin tətbiq sahəsi siyasi partiyalara, sənət və başqa ittifaqlara eyni zamanda dini təşkilatlara onların tərəfindən üzvlərinin məlumatları üzərində çalışmalara yayımır.

4.1.3. Məlumat üzrə çalışma qaydaları

Şəxsi məlumatın qorunması şəxsi məlumatın qorunması haqqda Gürcüstan qanunu ilə təyin olunmuş prinsipə⁴ əsaslanmalıdır. Bu prinsiplərdir:

- a) Məlumatlar üzrə ədalətli və qanuni olaraq, məlumat subyektinin qürurunu pozmadan çalışılmalıdır;
- b) Məlumatlar üzrə açıq təyin edilmiş hüquqi məqsədlər üçün çalışıla bilər;
- c) Məlumatlar üzrə yalnız o, həcmdə çalışıla bilər, hansı ki, uyğun hüquqi məqsədə nail olacaq. Məlumatlar məqsədin adekvatı olmalıdır və nəyə nail olmaq üçün işlənsə ona proporsiyalı olmalıdır;
- ç) Məlumatlar doğru və düzgün olmalıdır. Yalan və düzgün olmayan məlumatlar düzəldilməlidir, ancaq hüquqi əsası olmadan toplanılmış və işlənmiş məqsədin uyğun olmadığı məlumatlar bloklandıdır, silinməlidir və ya ləğv olunmalıdır;
- d) Məlumatlar yalnız məlumat üzrə çalışmaların məqsədinə nail olmaq sürəsi ilə saxlanıla bilər. məlumatlar üzrə çalışma gedən məqsədə nail olduqdan sonra, onlar bloklandıdır, silinməli və ya ləğv edilməlidir və/ya şəxsin identifikasiyasını imtina edəcək formada, əgər qanunla başqa şey təyin olunmayıbsa saxlanmalıdır.

⁴ Şəxsi məlumatın qorunması haqqda qanunun 4-cü maddəsi.

Gürcüstan qanunu şəxsi məlumatın qorunması haqqda, şəxsi məlumatların üzərində çalışmaların mümkünlük kriteriumlarını⁵ təyin edir. Kriteriumlar bunlardır:

a) Məlumat subyektinin razılığı mövcuddur;

b) Məlumat üzrə çalışmalar qanunla nəzərə alınmışdır;

c) Məlumat üzrə çalışmaq, məlumat üzrə çalışana onun iş öhdəliyini yerinə yetirmək məqsədi ilə lazımdır;

ç) Məlumat üzrə çalışma məlumat subyektinin həyatını qoruma məqsədi ilə lazımlıdır;

d) Məlumat üzrə çalışmaq, məlumat üzrə çalışan və ya üçüncü şəxsin hüquqi marağını qorumaq üçün lazımdır. Yalnız məlumat subyektinin hüququ və azadlıq qorunması marağından artıq olan hallardan başqa;

e) Qanuna uyğun olaraq, məlumatlar ictimai olaraq əlçatardır və ya məlumat subyekti onları ıçatardır;

ə) Məlumat üzrə çalışmaq vacib ictimai marağı qorumaq üçün, qanun əsasında həyata keçirilməlidir;

f) Məlumat üzrə çalışmaq, məlumat subyektinin ərizəsinin aydınlaşdırmaq üçün vacibdir (ona xidmət etmək üçün).

Güncü qanunvericiliyi tərəfindən qeyd olunmuş siyahı təyin etmək, şəxsi məlumatlarla əlaqədar subyektin əsas konstitusional hüquqları və azadlığının ləğvinin mümkün olması haqqda faktorları nəzərə çıxarır. 41-ci maddə ilə qorunmuş olan şəxsi məlumatların açıqlanmasının qorunma hüququ sual altında qalır. Şəxsi məlumat üzərində çalışmaq avtomatik olaraq qeyd olunan normalarının müdaxiləsi demək deyil, lakin hər bir konkret halda məlumat üzrə çalışmanın və konstitusional hüquqların maraqları dəyərləndirilməlidir, qanunla konstitusional hüquqlarının müdaxilə əsaslarına nəzər salınmalıdır (müdaxilənin müdaxiləsi).

İnsan konstitusional hüquqlarının qorunması eyni zamanda vəfat etmişlərin hüquqlarının qorunmasında nəzərə alınır. Şəxsi məlumatların qorunması haqqda Gürcüstan qanunu, məlumatın subyektin vəfat etdiyindən sonra, onun haqqda məlumat üzrə çalışmanı məsələlərini qaydasına salır⁶.

Bu qanunun məqsədləri üçün, məlumat üzrə çalışmaq nəyin nəzərə alınır?

⁵ Şəxsi məlumatın qorunması haqqda qanunun 5-ci maddəsi.

⁶ Şəxsi məlumatın qorunması haqqda qanunun 7-ci maddəsi.

Məlumat üzrə çalışma avtomatik və ya qeyri avtomatik vasitələrdən istifadə edərək məlumatlara qarşı həyata keçirilmiş hər hansı bir hərəkətdir, xüsusən də, toplamaq, yazmaq, foto şəkildə yayınlamaq, audio-video məsələ, təşkilat, saxlamaq, dəyişmək, bərpa etmək, istifadə etmək və ya məlumat ötürülməsini açıqlamaq, yaymaq və ya başqa üsulla əlçatırlı etmək yolu ilə, geuplaşdırmaq və ya kobinasiya, bloklanması, silinməsi ya da məhv olunması, ancaq məlumatın üzrə avtomatik çalışma, məlumatın informasiya texnologiyalarının istifadəsi ilə üzərində işləmək deməkdir.

4.1.4. Məlumat üzrə çalışan

Şəxsi məlumat qorunmasının Gürcüstan qanunun məqsədləri üçün, məlumat üzrə çalışan kim ola bilər?

Bu subyektlər bunlardırlar: İctimai müəssisə, fiziki və ya hüquqi şəx, hansı ki, fərdi olaraq və ya başqaları ilə birlikdə şəxsi məlumat üzrə çalışmanın məqsədlərini və vasitələrini təyin edir, ümumi və ya səlahiyyətli şəxsin vasitəsi ilə məlumat üzrə çalışmanə həyata keçirir;

Məlumat üzrə çalışma ictimai müəssisə tərəfindən səlahiyyətli həyata keçirənlərin əsasında həyata keçir. Müasir idarəçilikdə ayrı-ayrı işlərin həyata keçirmə məqsədi ilə şəxsi ədalətin hüquqi şəxslərindən tez-tez istifadə olunur. Şəxsi subyekt tərəfindən, hüquqi aktin və ya yazılı müqavilənin əsasında, nümayəndə funksiyaları və ya məsələni həll etmə çərçivəsində şəxsi məlumatların üzərində çalışarkən, şəxsi məlumatların qorunması haqqda Gürcüstan qanunu ilə təyin olunmuş tələbatlar qorunmalıdır. Səlahiyyətli şəxsin məlumatlar üzrə uyğun normativ akt və ya müqavilə ilə təyin olunmuş əsaslarla çalışmalıdır. Səlahiyyətli şəxsin başqa hər hansı bir məqsədlə məlumat üzrə çalışması qadağandır. Məlumat üzrə çalışanın razılığı olmadan səlahiyyətli şəxsin məlumat üzrə çalışması başqa şəxsə verməsi qadağandır. Müqavilə imzalanarkən, səlahiyyətli şəxsin işindən ya/da məqsədlərindən aslı olaraq, məlumatın üzərində qeyri məqsədli çalışma təhlükəsi olub olmamasını yoxlamaq vacibdir.

Səlahiyyətin fiziki şəxsə verilməsi hallarında ictimai müəssisə, məlumat üzrə çalışan məlumatı qorumaq üçün uyğun təşkilatı və texniki qaydalardan istifadə edib etməyəcəyini yoxlayıb əmin olmalıdır. İctimai müəssisə tərəfindən səlahiyyətli şəxslə imzalanmış müqavilədə, məlumatların təhlükəsizliyi üçün, qaydaların öhdəlikləri nəzərə alınmalıdır. İctimai müəssisə səlahiyyətli şəxsin tərəfindən məlumat üzrə çalışmasını yaxlamaqda öhdəlidir.

4.1.5. Fərdi hallarda məlumat üzrə çalışma

4.1.6. Məlumatın təhlükəsizliyi

Gürcüstanın qanunu şəxsi məlumatın qorunması haqqda məlumat üzrə çalışanın bütün öhdəliklərini təyin edir, hansılar ki, məlumatların qorunmasını birdən birə və ya qanunsuz məhvindən, dəyişməsindən,

aşkarlanmasından, əldə edilməsindən, hər hansı bir başqa şəkildə istifadəsi və itməsindən qoruyur. Bu öhdəliklər bunu nəzərdə tutur:

- Məlumat üzrə çalışan elektron və qeyri elektron şəkildə mövcud olan məlumatlara qarşı həyata keçirilmiş bütün hərəkətlərin qeyd edilməsi ilə öhdələnir;

- Məlumatların təhlükəsizliyi üçün həyata keçirilən tədbirlərin və məlumat üzrə çalışma ilə əlaqədar risklərin adekvatlığı;

- Məlumat üzrə çalışan və prosesdə iştirak edən hər hansı bir subyektin öhdəliklərini ona aid olan səlahiyyəti əsasında heç kimə vermir. Bununla birlikdə, öhdəliyi, məlumat sirri qoruyur, eyni zamanda onun iş səlahiyyətini durduqdan sonra.

Həyata keçirilən tədbirlərə baxmayaraq məlumatların aşkarlanması halında məlumat üzrə çalışan və səlahiyyətli şəxs bu məlumatı qeyd etməklə öhdələnirlər: hansı məlumat aşkarlandı, kimin üçün, nə zaman və hansı hüququ əsasla. Bu məlumat məlumat subyekti haqqda məlumatlarla birlikdə onların saxlanma sürəsi ərzində saxlanmalıdır.

Təhlükəsizliyi qoruma məqsədi ilə qanun məlumat üzrə çalışana hər bir fail sistemi ilə əlaqədar fail sistemi kataloqu və işlətsin və bu məlumatları qeyd etmə öhdəliyini təyin edir:^{7 8}

A) Fail sistemini adı;

B) Məlumat üzrə çalışan və səlahiyyətli şəxsin adları və ünvanları, məlumat saxlamağın və/ya işlənmə yeri;

C) Məlumat üzrə çalışmanın hüquqi əsasları;

Ç) Məlumat subyektinin kateqoriyası;

D) Gizli sistemdə məlumat kateqoriyası;

E) Məlumat üzrə çalışma məqsədi;

Ə) Məlumatı saxlama sürəsi ;

F) Məlumat subyektinin hüquqlarının məhdudlaşmasının faktları və əsasları;

G) Fail sistemində yerləşmiş məlumat almaq və onların kateqoriaları;

⁷ Fail sistemi – məlumatların strukturlanmış düzülüşü, harada ki onları müvafiq kriteriyalara əsasən əldə etmək mümkün ola bilər.

⁸ Fail sisteminin kataloqu – fail sisteminin strukturunun və mündəricatının detaylı açıqlaması.

Ğ) Məlumatın başqa dövlət və beynəlxalq təşkilatları üçün vermə haqqında və belə məlumat vermənin hüquqi əsasının informasiyası;

H) Məlumat təhlükəsizliyinin qorunması üçün təyin olunmuş prosedurların ümumi təsiri.

Məlumat üzrə çalışan, hansının ki, əməkdaşlarının sayı 20-yi keçir fail sistemi qurmadan və orada yeni kateqoriyanın məlumat və ya dəyişikliyi həyata keçirmədən, yazılı və ya elektron şəkildə şəxsi məlumat qorunma məmuruna bu məlumatı bildirməklə öhdələnir.

4.1.7. Məlumat subyektinin hüququ

Şəxsi məlumatın qorunması haqqında Gürcüstan qanunu məlumat subyektinin hüquqlarını təyin edir⁹.

Şəxs, ictimai müəssisədə ona aid olan şəxsi məlumatları və pulsuz bu məlumatların kopyasını yalnız Gürcüstan qanunvericiliklə ödəniş təyin olunan sənədlərdən başqa əldə etmək hüququna malikdir.

Məlumat subyekti, məlumat üzrə çalışandan onun haqqında məlumat üzrə çalışmanı tələb etmə hüququna malikdir. Məlumat üzrə çalışan məlumat subyektinə bu məlumatları verməlidir:

A) Onun haqqında hansı məsələlər işləni;

B) Məlumat üzrə çalışmanın məqsədi;

C) Məlumat üzrə çalışmanın hüquqi əsası;

Ç) Məlumat hansı yolla toplanıb

D) Onun haqqında məlumat kimə verilib, məlumat verilməsinin əsası və məqsədi. Məlumat subyektinə əgər məlumatlar qanun əsasında ictimaidirsə, məlumat vermək vacib deyil.

Məlumat subyektinə yuxarıda qeyd olunan məlumat tələb etdiyindən ən çox 10 iş günü ərzində verilməlidir. Məlumat vermə şəkinə gəldikdə isə, onu məlumat subyekti özü seçir.

Şəxsi məlumat üzrə çalışma düzgün məlumat işləməyi öhdəliyini nəzərdə tutduğuna görə, məlumat subyektinin tələbi halında məlumat üzrə çalışan onların tam olmadığı, yenilənmədiyi və ya onları toplama və üzərində çalışma qanuna qarşı həyata keçibə, məluçatı düzəldib, yeniləşdirib, artırıb, lazımlı halda bloklaşdırılsın və ya məhv etməlidir.

Qeyd olunan tədbirlərin həyata keçirilməsi halında, məlumat üzrə çalışan bütün məlumat alanları məlumatın yenilənməsi, düzəldilməsi, artması, bloklaşdırılması, silinməsi və ya məhv olunması haqqında xəbərdar etməlidir, yalnız belə məlumat alanların sayının çox olması və qeyri proporsional böyük xərclərlə əlaqəli hallardan başqa. Bu son mühit haqqında şəxsi məlumatın qorunma müfəttişinə bildirilməlidir.

⁹ Şəxsi məlumatın qorunması haqqında Gürcüstan qanununun 4-cü başlığı.

Məlumat subyektinin şəxsi məlumatın qorunması haqqda Gürcüstan qanununun 15-ci (Məlumat subyekti üçün məlumatın verilməsi), 21-ci (Məlumat subyekti tərəfindən məlumat tələb etmə hüququ) və 22-ci (Məlumat subyekti tərəfindən məlumat düzəltmə, yeniləmə, artırma, bloklama silmə və məhvini tələb etmə hüququ) maddələri ilə nəzərə alınmış hüquqlar Gürcüstan qanunvericiliyi ilə əgər bu hüquqların realizasiyası təhlükə yaradırsa, məhdudlaşa bilər:

A) Dövlət milli və ya müdafiyyə maraqları;

B) Cəmiyyət təhlükəsizlik maraqları;

C) Cinayətin aşkarlanması, tədqiqat və aradan qaldırma;

Ç) Dövlətin vacib maaliyyə və iqtisadi (eyni zamanda, monetar büdcə və vergi məsələləri ilə əlaqədar) maraqları;

D) Məlumat subyekti və məsələləri hüquqlarının və azadlığı.

Qeyd olunan əsasların mövcudluğunda məlumat üzrə çalışan və ya şəxsi məlumat qorunması müfəttişinin qərarı, məlumat subyektinə onun hüququnun məhduduna görə zərər gəlmədən bildirilməlidir.

Şəxsi məlumatın qorunması haqqda Gürcüstan qanunu məlumat subyektinə, hər zaman, aydınlatmadan, öz tərəfindən verdiyi razılığı durdurma, məlumat üzrə çalışmanın durdurulmasını dayandırma və ya üzərində işlənilmiş məlumatı məhv etmə tələb etmə heququnu verir.

Məlumat üzrə çalışan məlumat subyektinin tələbinə uyğun olaraq, məlumat üzrə çalışdığı durdurmaqda və ya əgər məlumata üzrə çalışmanın başqa əsasları mövcud deyilsə, 5 gün ərzində üzərində işlənilmiş məlumatı məhv etməkdə öhdələnir.

Yuxarıda qeyd olunan hüquq məlumat subyekti tərəfindən məbləğ öhdəliklərinin həyata keçirilməsi haqqda öz razılığı əsasında üzərində çalışılan məlumata aid deil.

Şəxsi məlumat qorunması haqqda Gürcüstan qanunu, məlumat subyektinin hüquqlarının qorunmasının ədalətli vasitələrini təyin edir. Məlumat subyekti, qeyd olunan qanun əsasında nəzərə alınan hüququn pozulması hllarında qanun əsasında təyin olunmuş üsulla şəxsi məlumatın qoruma müfəttişinə müraciyyət etmək hüququna malikdir, ancaq əgər məlumat üzrə çalışan ictimai müəssisədirsə, şikayəti təqdim etmək, həmin və ya üstün administrasiya orqanlarına təqdim etmək olar.

Necəki hüquq qorumanın prevensiya vasitəsi, məlumat subyekti məsələni həll edən orqanından məlumatı qararagədər bloklama tələb etməkdə səlahiyyətli. Məlumat subyekti, ümumi administrasiya orqanının və ya şəxsi məlumatın qorunması müfəttişinin qərarını, qanunla təyin olunmuş üsulla şikayət etmək hüququna malikdir.

Məlumat üzrə çalışmağa məlumat subyektinin razılığının mövcudluğu ilə əlaqədar daava hallarında məlumat üzrə çalışan, məlumat subyektinin razılığı faktının təsdiqləyici yükə öhdələnir.

4.1.8. Şəxsi məlumat müdafiyyə müfəttişi

Şəxsi məlumatın qorunmasını müdafiyyə etmək məqsədi ilə Gürcüstan qanunu şəxsi məlumat müdafiyyə müfəttişinin institutunun təyin edir. Qeyd olunan şəxsi məlumat üzrə çalışmanın hüquqi olmasının kontrolunun həyata keçirilməsinə xidmət edir. Bu məqsədlə müfəttiş tma prevensiya və represiya səlahiyyətlər hüququna malikdir. Xüsusən də o, ictimai və şəxsi müəssisələr üçün məlumatı müdafiyyə ilə əlaqədar məsləhətlər xidmətini həyata keçirir; Məlumat müdafiyyəsi ilə əlaqədar ərizələri müzakirə edir; Şəxsi məlumat müdafiyyəsi ilə əlaqədar actual mövzular haqqda cəmiyyəti xəbərdar edir; İctimai və şəxsi məlumat üzrə çalışmanın hüquqi yoxlayışını həyata keçirir. Cəmiyyətə Gürcüstanda məlumat qorunmasının vəziyyəti haqqda xəbər verir.

Şəxsi məlumat müdafiyyəsi müfəttişi öz hüquqi statusunu təmin edir. Müfəttiş öz səlahiyyətini həyata keçirərkən müstəqildir və heç bir vəzifə və organa tabe olmur. Müfəttiş Gürcüstan qanunu ilə idarə edir, beynəlxalq müqavilə, Gürcüstan qanunu ilə şəxsi məlumat müdafiyyəsi haqqda və mülki tənzimləməsi ilə idarə edir. Müfəttişə hər hansı bir təsir və ya onun işinə qarışmaq qadağandır və qanunla cəzalandırılır.

4.2. Komersiya sirri

GÜAK-ın 272 maddəsi:

Komersiya sirri – Komersiya dəyəri olan plan, formula, proses, vasitə haqqında və ya hər hansı bir başqa məlumat, hansı ki mülki istehsal, hazırlama və ya xidmət ya/da yenilik və ya texniki yaradıcılığın dəyərli nəticəsini haqqda məlumat, hansının ki, açkarlanması şəxsin konkurentqabiliyyətinə ziyan gətirə bilər.

Məlumatın konkret sirriliyi hüquqi əsasları GÜAK-ın 27 maddəsində göstərilmişdir:

1. Mülki istehsal etmək üçün, hazırlamaq, yeniləmək və ya xidmət göstərmək üçün ondan istifadə olunmalıdır, ya/da
2. Yeniliyi, texniki yaradıcılığın nəticəsini təsfi etməlidir, və ya
3. Onu aşkarlamaq şəxsin konkurentqabiliyyətinə ziyan göstərməlidir.

Məlumatın komersiya sirri hesab etmənin iki yolu mövcuddur:

1. Şəxs özü təqdim etdiyi məlumatın komersiya sirri hesab edilməsini tələb etdiyəndə və administrasiya müəssisəsinin nəticəsi ilə bu tələbin məmnuniyyəti haqqda qərar alınırsa;
2. Qnun bu məlumatı komersiya sirri hesab etdiyəndə.

Başqa hallarda və əsasla məlumat üçün belə status vermək mümkün deyil. Komersiya sirri ozaman aşkar olunur ki, əgər o, şəxsi hüququn rəsmi şəxsləri və başqa istehsalatçıların haqqında məlumatı daşıyır.¹⁰

Administrasiya orqanı haqqında mövcud olan məlumat sir daşıya bilməz.¹¹ Beləliklə, əgər ictimai müəssisə bu məqsədlə ictimai məlumatı verməkdən imtina edərsə, bu daava məsələsinə çevrilə bilər.

Komersiya sirrində aid olan məlumatlar komersiya işinin həyata keçirən şəxsin mülküdür. Bu kateqoriyaya, ad və soy ad haqqda məlumat daxil deyil. Məsələn, konkret hüquqi şəxsin direktorunu və ya idarəçisinin adını¹² komersiya sirri hesab etmək olmaz.

Məlumatın komersiya sirri kimi hesab edilməsinin şəxs tərəfindən tələbatı, ictimai müəssisə müzakirə etməli və 10 gün ərzində qərar almalıdır. Əgər ictimai müəssisə tələbin yuxarıda sadalanan heç bir kriteriumları qani etmədiyini düşünürsə və uyğun olaraq məlumatın komersiya sirrini daşmadığını düşünürsə, o, aşkarlıq haqqında fərdi administrasiya-hüquqi akt sənədini alır. Məlumatının komersiya sirri olduğunu düşünən şəx, 15 gün ərzində üstün administrasiya orqanlarında və ya məhkəmədə şikayət etmə hüququna malikdir. Ancaq məlumatın komersiya sirri hesab edildiyində hər hansı bir şəxsə bu qərarı GÜAK-ın fərdi administrasiya-hüquqi aktının şikayərt sürəsində şikayət etmə səlahiyyəti verilir.

4.3. Peşə sirri

GÜAK-ın 273 maddəsi

Peşə sirrində başqasının şəxsi məlumatını və ya komersiya sirrini daşıyan məlumat aiddir və şəxsə peşə öhdəliklərinin həyata keçirməsi ilə əlaqədar aşkar olundu. Başqa şəxsin şəxsi məlumatını və ya komersiya sirrini daşımayan məlumat peşə sirri ola bilməz.

Peşə sirri məlumatın elə üzünü daşıyır, hansı ki, şəxsi məlumatları və ya komersiya sirrini əhatə edir və şəxs üçün şəxsi işin həyata keçirdiyində əlçatırlı olur. Peşə sirrini daşıyan administrasiya orqanı ola bilməz.

Peşə sirri “Söz və fikir ifadəsinin azadlığı haqqda” Gürcüstan qanunu ilə səliqələnilir, hansının ki, birinci maddəsinin “o” altbəndinə əsasən belə məlumat aiddir:

Etiraf sirri, parlament üzvünün, həkimin, müxbirin, hüquq mühavizçisinin, müdafiyyəçinin peşə işləri ilə əlaqədar etibar etdiyi məlumat, eyni zamanda peşə məlumatı, hansı ki, şəxsə məxfilik şərti ilə bildirildi, onun tərəfindən peşə öhdəliklərini həyata keçirərkən və aşkarlığı şəxsin peşə şöhrətinə zidd ola bilər. Dövlət sirri olmayan və başqa şəxsin şəxsi məlumatı və ya komersiya sirri olan məlumat, Eyni zamanda administrasiya orqanı haqqda məlumat, peşə sirrində aid deyil.

¹⁰ G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, Üçüncü nəşr 2005, 27.

¹¹ Məsələ kimi, Gürcüstan ali məhkəməsinin 2007-ci ilin dekabr ayının 6-da N88-614-584(3-07) qərara baxın – Təsviri hissəsi, Tbilisi apelasiya məhkəməsi 2007-ci il dekabr 6 qərarı

¹² Bu növ sifarişləri Gürcüstanın ali məhkəməsi həyata keçirir və buna əsasən, məktəbdə olan yeməxananın rəhbərinin adı və soyadı kommersiya sirrini əhatə edən amil ola bilməz, çünki belə halda şəxsin rəqəbatimkanına ziyan vurula bilməz. Gürcüstanın ali məhkəməsinin 2003-cü il 16 Oktyabr NBS-102-289-k-03 qərarına baxın.

Məsələn: Müxbir peşə iləri ilə məşğul olduğunda, şəxsi mənbədən rəsmi şəxsin cinayət işlədiyi haqqda məlumat aldı. Müxbir bu məlumatı açıqlamamaq hüququna malikdir, çünki, bu məlumat onun peşə sirri hesab olunur.

4.4. Dövlət sirri

Dövlət sirri haqqda Gürcüstan qanununun birinci maddəsinin birinci bəndi əsasında dövlət sirri hesab olunur – “Dövlət sirrini daşıyan məlumatlar müdafiə, iqtisadiyyat , xarici əlaqələr , kəşfiyyat , dövlət təhlükəsizliyi və qayda müdafiyyə sahələrində, hansılarının ki, açıqlanması və ya itməsi Gürcüstanın və ya beynəlxalq müqavilələrin və razılaşmaların iştirakçısı tərəflərinin suverenliyinə zərər gətirə bilər, konstitusiyaya quruluşu, siyasi və iqtisadi maraqları daşıyan, hansı ki bu qanunla və ya beynəlxalq müqavilələrlə və ya razılaşmalarla təyin olunmuş qayda ilə dövlət sirri kimi tanınıb və dövlət müdafiyyəsinə tabe olan məlumatlardır. Belə məlumatları müdafiə, iqtisadiyyat , xarici əlaqələr , kəşfiyyat , dövlət təhlükəsizliyi və qayda müdafiyyə sahələrində mövcud olan belə məsələlər¹³ təşkil edir:

Müdafiə sahəsində:¹⁴

A) Strateji və operativ planlar, hərbi əməlyatlara hazırlıq və həyata keçirilməsinə əksdirən sənədlər, əskərlərin strateji və operativ yer dəyişməsi, onların səfərbərliyinin, saavaşa hazırlığı və səfərbəlik resurslarından istifadə məsələləri;

Məsələn, Gürcüstanın müdafiə nazirliyi tərəfindən 2008-ci ilin avqust ayının müharibəsi zamanı, hər bir hərbi əməliyyata hazırlıq və həyata keçirməsinə əks etdirən sənəd. Bildirmək istəyirəm ki, müharibə zamanı hər bir tərəfin müəyyən strategiyası var, hansının ki, açıqlanması rəqibinin müvəffəqiyyətinə məqsəd ola bilər. Elə bu səbəbdən, bu cür əlumatlar qanunvericiliklə açıqlanmadan müdafiə olunur.

B) Silah və hərbi texnikanın inkişafının məqsədli proqramlarının, eyni zamanda, elmi-tədqiqat və layihə işlərinin texnikinin və müdafiyyə texnologiyası üzərində çalışma;

Məsələn, Əgər Gürcüstan öz resursları ilə müdafiə texnologiyasının ən yeni metodunu yaradacaqsa, onun haqqında məlumatı aşkarlamaq qanunvericiliklə qadağandır, çünki, başqa baxımdan, ölkəni müdafiə edəcək mexanizmləri əkmədə yenilik olmayacaq.

C) Xüsusən qorunan hərbi və vətəndaşın müdafiə obyektlərinin rejimi, strukturu və tərtibi haqqında məlumat;

Məsələn, Sözdə “Qaybar nöqtənin” sərhədinin yanında, hərbi obyektin qurulması planlaşdırılır. Obyektin qurulmasının koordinatlarının, onun planını və təhlükəsizlik rejiminin (məs. postda durma zamanı) ictimailəşməsi, planlaşdırılmış məqsədə nail olmaqda mane olacaq.

¹³ G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, Üçüncü nəşr 2005, 24.

¹⁴ Dövlət sirri haqqda “Gürcüstan qanununun 7-ci maddəsinin 1-ci bəndi.

İqtisadiyyat sahəsində:¹⁵

A) Xalq təsərrüfatının səfərbərlik planı və tutumluğqları, hərbi hissələrin strateji xammal və məsələlərinin sayı və dağıtma həcmi, eyni zamanda dövlət və səfərbərlik rezervlərin düzülüşü və həcmi;

Məsələn, *Gürcüstan iqtisadiyyat və davamlı inkişaf nazirliyi tərəfindən Gürcü əskərinə, fəvqaladə hallar üçün saxlanılmış xammalsayı haqqda məlumat.*

B) Nəqliyyat, rabitənin, ölkə infra sturkturunun başqa növlərinin və obyektlərin qorunmasının sistemləri və rejimi, onların təhlükəsizliyini həyata keçirmə maraqları üçün;

Məsələn, *Tbilisidə yerləşən televiziya qülləsinin müdafiəsi və rejimi, onun təhlükəsis funksiyalaşması məqsədi ilə, Gürcüstan qanunvericiliyinin əsasında, sir kimi hesab oluna bilər.*

C) Qızılın ümumi sayında daxil olan monetrar qrup – bahalı metalların, qiymətli daşların və başqa dəyərlərin – dövlət ehtiyatlarının konkret növləri haqqda məlumat, pul nişanəli və qiymətli kağızların hazırlanmasının, saxlanması, qorunması və ləğvindən boyun qaçırmaqla, dəyişməklə və ya götürməklə əlaqədar əməliyyatlar haqqında məlumat;

Məsələn, *Pul nişanələrinin qorunması məqsədi ilə işlənmiş xüsusi tədbirlər planı əsasında, saxta kupyuraların seçilməsi mümkün oldu. əgər qeyd olunan məlumatın aşkarlanması baş verdisə, saxtalaşdıranlara qarşılıqlı tədbirlər keçirməkdə imkan yaranacaq.*

Xarici əlaqələr sahəsində:¹⁶

A) Gürcüstanın xarici siyasəti və xarici-iqtisadi əlaqələri haqqda məlumatlar, hansıların ki, açıqlanması dövlət maraqlarına ziyan vura bilər;

Məsələn, *Gürcüstanın dövlət marağı, Avropabirliyində nümayəndəlikdir, bunun üçün isə ölkə, hər hansı bir dövlətlə ticarət müqaviləsi bağlamalıdır. Əgər uyğun dövlət strukturları ilərcədən Avropa birliyində nümayəndəliyi üçün, razılaşmanın kritik dəyərini açıqlayarlarsa, belə halda rəqib dövlətin razılığı ləğv etmək üçün müəyyən berketlərdən istifadə etmə şansı yaranır.*

B) Xarici dövlətlərlə hərbi, elmi-texniki və başqa növ əməkdaşlıq məsələləri, əgər məlumatın aşkarlanması Gürcüstan marağına ziyan göstərsə;

Məsələn, *Gürcüstan hakimiyyəti başqa dövlətlə əməkdaşlıqla xüsusi layihənin həyata keçirməsini planlaşdırır, hansının ki, əsasında kiber-təhlükəsizlik stratejisinin üzərində çalışmaq və daha sonra onların əkilməsi planlaşdırılır. Müqavilənin detallarını aşkarlanması isə layihənin uğurlu həyata kemasinə mane törədə bilər və ölkənin maraqlarına ziyan vurur.*

¹⁵ Dövlət sirri haqqda "Gürcüstan qanununun 7-ci maddəsinin 2-ci bəndi.

¹⁶ Dövlət sirri haqqda "Gürcüstan qanununun 7-ci maddəsinin 3-cü bəndi.

Kəşfiyyatın, dövlət təhükəsizliyinn və qaydaların müdafiə sahəsi:¹⁷

A) Kəşfiyyat, kontrkəşfiyyat və operativ-araşdırma işlərinin planlarının, təşkili, məaterial-texniki müdafiənin vasitələrinin formalarının, metodlarının və nəticələrinin, eyni zamanda konkret proqramların maaliyyələşdirilməsinin haqqında məlumat; yuxarıda sadalanan sahələrdə məxfilik əsasında əməkdaşlıq və ya keçmişdə Gürcüstanın uyğun orqanları ilə əməkdaşlıq edən şəxslər haqqında məlumat;

Məsələn, Gürcü tərəf 2008-ci ilin avqust ayının müharibəsindən sonra işğal olunmuş ərazilərdə kəşfiyyat işləri həyata keçirir. Əgər bu işlərin planı və metodları hamını üçün aşkar olarsa, qeyd olunan işlər mənasını itirəcəkdir.

B) "Dövlət müdafiəsinin xüsusi xidməti haqqda" məlumat, Gürcüstan qanunu əsasında təyin olunmuş dövlətin ən üstün vəzifə şəxslərinin, administrasiya binalarının və hakimiyyət rezidensiyalarının müdafiə rejimi haqqda məlumat;

Məsələn, Gürcüstan prezidentinin müdafiə rejimi haqqda məlumat, postda hər bir əməkdaşın nə zaman dəyişirildiyi və ya prezident kortejinin marşrutu və ya başqa məlumatlar.

C) Dövlət və xüsusi rabitə sistemi;

Məsələn, Xüsusi rabitə sisteminin texniki ayarları haqqında məlumat.

Ç) Dövlət şifrələnmə prosesi və istifadəsi, kriptografiya sahəsində elmi-tədqiqat işləri haqqında məlumat;

Məsələn, Dövlət kriptografiya tədqiqatı nəticələr haqqında məlumat.

4.5. İcra İmtiyazı

GÜAK-ın 29 maddəsi – İcra imtiyazı

Vəsifədə olan şəxs tərəfindən qərarlar hazırlama prosesində başqa ictimai xidmətçilərin (Dövlət siyasi vəzifədə olan şəxslərdən başqa) kimliyi açıqlayıcıdan icra imtiyazı əsasında müdafiə olunur.

Administrasiya orqanının səlahiyyətli vəzifədə olan şəxsi, qərar alır və fərdi-administrasiya aktına imzalayır, ancaq, qərar alma prosesində başqa əməkdaşlarda iştirak edir, hansılar ki, qərar layihəsini hazırlayırlar. Son produkt da – fərdi administrasiya- hüquqi aktında layihənin müəllifi qöstərilmir. Belə məlumatın üçüncü şəxsin tələbatı hallarında (maidentifikasiya olunmuş məlumatların tələbatı nəzərdə tutulur), ictimai müəssisə onu sir kimi saxlamqda öhdəlidir. Qeyd olunan məhdudiyyət, ilk növbədə tərəfsizlik prinsipinin qorunmasına xidmət edir. Qərar alma prosesində iştirak edən şəxsə qarşı hər hansı bir təsirdən boyun qaşırmaq məqsədi ilə onun kimliyi açıqlanmır. Qeyd olunan məhdudiyyət qərar alma prosesində iştirak edən subyekti eyni zamanda, qərarla narazı qalan şəxsin mənfəəti təsirdən müdafiə

¹⁷ Dövlət sirri haqqda "Gürcüstan qanununun 7-ci maddəsinin 4-cü bəndi.

edir. İstesnalı hallardır nə zaman ki, qərar hazırlanmada dövlət siyasi vəzifəli şəxsi iştirak edir. Qeyd olunan mövzuya qarşı fərqli yanaşmanı xarici dövlətlərin təcrübəsində anlayırıq. Məs. , Almanyada aministrasiya orqanının qərarında, qərar alma prosesində iştirak edən şəxs qeyd olunur. Bu subyektlə bir başa əlaqə vətəndaşa mövzunu müsbət həl etmənin prespektivliyini və dava hallarında uğur qazanmaqda yardım edir.

4.6. İcar hakiiyyəti həyata keçirmək marağı

Gür,üstan qanunvericiliyi ayrı mövzu olaraq icra hakimiyyətinin işlərinə qarışmamaq hallarını medafə edir. GÜAK-nın hərəkəti (ictimai məlumat tələbi) aministrasiya orqanlarının bunlarla əlaqədarişlərinə aid deyil.¹⁸

A) Cinayət işləmək üçün şəxsin qanının-hüquqi tədqiqi və cinayət məcələsinin işlərinin həyata keçirilməsi;

Belə hallarda qanuni güvvəyə girən məhkəmə qərarı nüxsəsi nəzərə almır. Cinayət məcələsi işlərinin həyata keçməsi konkret məsələləri nəzəalır, hansılar ki hüquqoruyucu orqanlara tədqiqat üçün yaralıdır.

B) Operativ-arayış işləri;

C) Məhkəmə tərəfindən təyin olunmuş və hüquqi güvvəyə girən qərarın icarsı;

Məsələn: *Məhkəmə qərarının icrasına gədər, qeyd olunan qərarla əlaqədar məlumatın açıqlanması, qərarın icrasına mane göstərə bilər, bu görə də, bu cür məlumatları açıqlamağı qanun məhdudlaşdırır.*

Ç) Hərbi məsələlər haqqda qərar almaqla, eyni zamanda hərbi nizamının məsələləri ilə əlaqədar, şəxsin Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında verilmiş hüquq və azadlığına aid olmadığına;

Məsələn, *Gürcüstan qanunvericiliyin 100-cü maddəsinin birinci bəndi əsasında "Hərbi güvvələrin istifadəsi haqqında qərarı Gürcüstan prezidenti alır və 48 saat ərzində təsdiqlənməsi üçün parlamentə təqdim edir..." Bu Gürcüstan prezidenti üçün gürcüstan qanunvericiliyi əsasında verilmiş səlahiyyətdir. Hərbi güvvəyi istifadə etmədən iki aydan sonra (müharibə bitdiyində), əgər şəxs qeyd olunan qərarın xülasəsinə tələb etsə, bu sənədi verməyə səlahiyyətli orqanlar onə təqdim etməyə öhdələnirlər.*

D) Gürcüstan prezidenti tərəfindən Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında şəxslərin işə alma və işdən azad etmə, eyni zamanda Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında 73-cü maddəsinin birinci bəndinin "a","d","e","z","t","o" altbəndləri ilə, eyni zamanda 2-ci, 4-cü və 5-ci bəndləri ilə nəzərə alınmış səlahiyyəti həyata keçirməklə;

Gürcüstan qanunvericiliyin 73-cü maddəsi:¹⁹

¹⁸ GÜAK-ın 3-cü maddəsinin 4-cü hissəsi.

1. Gürcüstan prezidenti:

A) Beynəlxalq müqavilə və razılaşmalar imzalayır, xarici dövlətlərlə görüşlər həyata keçirir; parlamentin razılığı ilə Gürcüstan elçisini və başqa rəsmi nümayəndələrini təyin edir; Xarici dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatlar elçilərinin və başqa rəsmi nümayəndələrinin akreditasiyasını alır;

D) Hakimiyyət üzvünün və qanunu əsasında nəzərə alınmış başqa vəzifədə olanların işdən çıxmasını, hakimiyyət nümayəndəsini öhdələndirsin;

E) Parlamentdə Gürcüstan dövlətinin büdcə layihəsini təqdim etmək razılığını verir;

Z) Gürcüstana silahlı hücum anında müharibə vəziyyətini təyin edir, uyğun şərtlərin mövcudluğunda qərarı ən gec 48 saat ərzində parlamentə təsdiqləmə üçün təqdim edir;

T) Müharibə ya da kütləvi qarışıqlıq, ölkə ərazisinin bütövlüyünə mane, hərbi çevriliş və silahlı saldırm, ekoloji fəlakət və epidemiyalar, və ya başqa hallarda, nə zaman ki, dövlət hakimiyyət orqanları qanunvericilik səlahiyyətinin norma həyata keçirilməsi mümkün olduğundan geri qaldıqda, fəvqaladə vəziyyətlərdə qanun gücü olan bərkətlər təyin edir, hansılar ki, *fəvqaladə* vəziyyətlətin bitməsinə qədər fəvqaladə tədbirləri həyata keçirir. Dekretlər toplantılar zamanı parlamentə təqdim edilir. Fəvqaladə səlahiyyətlər bu bənddə qeyd olunmuş məqsədlərə görə fəvqaladə vəziyyət təyin olunur;

O) Cinayətkarlara güzaşt.

2. Prezident parlament və nümayəndəli orqanlarını qanuna uyğun olaraseçir.

4. Prezident Gürcüstan hərbi hissələrinin baş komandiridir. O, milli təhlükəsizliyinin şöbə nümayəndələrini Gürcüstan silahlı güvvələrinin birləşmiş şatablarının sədirlərini və başqalarını.

5. Prezident xalqa və parlamentə müraciyyət etmək səlahiyyətlidir. İldə bir dəfə ölkənin vəziyyətinin ən vacib məsələlərini parlamentə təqdim edir.

Məsələn: Gürcüstan prezidenti Gürcüstan parlamentində sözlə çıxış hazırlanır. Parlamentdə prezidentin çıxışı bitmədən, söz aktını heç kim həmin ictimai sənəd olan aktın məzmununu tələb edə bilməz.

v) Büynəlxalq müqavilələrin, razılaşmaların və xarici siyasətin həyata keçirməsi;

Məsələn: Gürcüstan və başqa bir dövlət arasında viza rejiminin ləğvi haqqında müzakirələr küçürülür. Nəzərə alaraq ki, məlumat məxfiliyi qorumanı nəzərə alır, cari müzakirələr haqqında ictimai məlumatın hamı üçün məhdudlaşdırılmış olacaqdır.

“Ayrıca qeyd olunmalıdır ki GÜAK-ın **3-cü maddəsinin 5-ci hissəsi** əsasında, GÜAK-ın qanunvericiliyin III başı (Məlumat azadlığı)” Hərəkət icra hakimiyyətinin orqanlarının beynəlxalq arbitraj işlərinə aid deyil, hansı ki beynəlxalq məhkəmədə onlar tərəfdən son qərarın alınmasından əvvəl cari qanunvericilik və ilşrin həllində Gürcüstan hakimiyyəti iştirakı edir. Məhkəmə tərəfindən son qərarın alınmasından öncə Gürcüstanın beynəlxalq müqaviləsi və razılığı və ya bu hissə ilə nəzərə alınmış məhkəmələr qaydası əsasında məlumat verilir.

¹⁹ 73-cü maddənin yalnız birinci (“a”, “d”, “e”, “z”, “t”, və “o” altmaddələr) 2-ci, 4-cü və 5-ci punktları nümayiş olunmuşdur. Bunlarla, bilərəkilərki maddələrlə əlaqədar 2013-cü ildə oktyabr ayının prezident seçkilərində güvvəyə girənlər daxil edilməmişdir.

Məsələn: insan hüquqlarının Avropa məhkəməsində Gürcüstana qarşı şikayət edilmişdir, hansının haqqında ki, son məhkəmə qərarı verilməyib. Şəxs bu işlə əlaqədar mövcud olan qanunvericilik haqqında məlumat ala bilmir.

4.7 Qurumlararası sənədlər

Daha bir növ məlumat, hansı ki, bağlı hesab edilə bilər və **Qurumlararası sənədlər** adlandırılır. GÜAK-ın 99-cu maddəsi administrasiyaistehsalı məsələsinin tanıma hüququnu təyin edir. Bu maddəni birinci hissəsi əsasında administrasiya istehsalatında iştirak edən maraqlanan tərəfin administrasiya istehsalatının məsələləri ilə tanış olma hüququna malikdir, **birbaşa fərdi administrasiya-hüquqi aktın hazırlanması ilə əlaqədar, qurumlararası sənəd xasiyyətini daşıyanlardan başqa.**

Məsələn: Vətəndaş, hər hansı bir müəssisədə tutduğu vəzifədən azad olmasının hüquqi aktının hazırlanması ilə əlaqədar konkret qurumlararası sənəd ilə tanış olması. Sənədi əldə etmək üçün vətəndaş məhkəməyə müraciət etməlidir və tələbi GÜAK-ın 99-cu maddəsinin 2-ci hissəsinə əsaslandırılmalıdır - əgər sənədlə tanış olma marağı sirri qorumadan keçirsə, marağı, qanunla nəzərə alınmış hallarda, məhkəmə qərarı ilə maraqlanan tərəfə tanış olmaq üçün şəxsi, dövlət və ya komersiyasirri daşıyan məlumatları nümayiş ediləcək. Başqa halda oxşar məzmunlu (Administrasiya istehsalı məsələləri) sənədin əlçatırlığı Gürcüstan qanunvericiliyi ilə məhdudlaşır.

5. İctimai məlumatın proaktiv yayınlanması

Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksində 2012-ci ildə həyata keçirilmiş dəyişikliklərə əsasən Gürcüstan qanunvericiliyində “Proaktiv yayınlama” və “Elektron resurslar” kimi yeni terminlər yarandı.

Maddə 27 – **Proaktiv yayınlama**

Qanunauyğun normativ aktın müəyyən qaydası əsasında cəmiyyət marağını daşıyanictimai elektron resurslara ictimai müəssisələr tərəfindən yerləşdirmək.

Qeyd etmək lazımdır ki, qanunvericilər açıq aydın ictimai məlumatın proaktiv yayınlanması ictimai müəssisəni eyni və ya başqa ictimai məlumatın tələbi halında onun təyin etdiyi qayda əsasında məlumat vermən, məlumat vermə öhdəliyindən **azad olunmaması faktını** təqdim etdilər. Yəni, administrasiya orqanı həra hansı bir ictimai məlumatı yayınladığı hallarda da, öz elektron resurslarında qeyd olunmuş onları fiziki şəxsin yazılı və ya elektron şəkildə tələbi hallarında məlumat vermə öhdəliklərindən azad etmir.

Dəyişikliklərə əsasən (maddə 36), administrasiya orqanında ictimai məlumatın əlçatırlığının müdafiəsində öhdəli olan şəslə birlikdə eynizamanda **məlumatın proaktiv yayınlanmasına cavabdeh xidmətçidə** təyin olunmalıdır.

GÜAK-ın 28-ci maddəsinin 2-ci bəndi ilə “ictimai müəssisə **qanunauyğun normativ akt** əsasında təyin olunmuş qayda və şərtlərlə ictimai məlumatın proaktiv yayınlanmasında öhdəlidir”. Ancaq GÜAK-ın 218-

ci maddəsi əsasında, uyğun orqanlara (rəsmi şəxs) 2013 ilin sentyabr ayının 1-nə kimi, qanunvericiliklə nəzərə alınmış qanunauyğun normativ aktların qəbulu (verməsinə) həyata keçirməlidir. Qeyd olunmuş yazılar, bütün ictimai müəssisələrin, 2013-cü ilin sentyabr ayının 1-nə qədər, uyğun qanunauyğun aktları hazırlamalı olduqlarını nızırdı tutur. Bu qanunauyğun aktlar, proaktiv yayınlamanın standartları və şərtləri ilə təqdim olunacaqdı.

6. İctimai məlumatın tələb olunması

İctimai məlumatı tələb edən, Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında təyin olunmuş səlahiyyətlə tələbatı təqdim etməlidir.

6.1 Ərizənin təqdim olunması və məzmunu

„İctimai məlumatı əldə etmək üçün şəxs yazılı olaraq ərizəni təqdim edir“.²⁰ Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında yazılı formanın xüsusi şablonu təyin olunmamışdır. Buna baxmayaraq, ərizəni düzgün şəkildə yazmaq üçün, GÜAK-ın uyğun maddəsi ilə nəzərə alınmış tələbatların qorunması vacibdir.²¹ Ərizə yazılı olmalıdır və bunları özündə saxlamalıdır:

- a) Ərizə yazanın ərizəni yazdığı administrasiya orqanının adı;
- b) Ərizəçinin kimliyi və ünvanı;
- c) Tələbi;
- ç) Ərizənin təqdim etdiyi tarix və ərizəçinin imzası;
- d) Mövcudluğu halda ərizəyə əlavə edilmiş sənədlərin siyahısı.

Ərizənin məzmunu ərizəni təqdim etmə hüququnu nəzərə almır. O, onun məmnuniyyətləşməsi perspektivinə təsir göstərir. Bütün hüquqi və fiziki şəxslər **Hər növ** ictimai məlumatı tələb etmə hüququna malikdirlər.

Məsələn, *Operativ-aaşdırma işləri ilə əlaqədar avtomaşının dövlət nömrələrinin siyahısı sirli məlumat xasiyyəti daşıyır və ictimai müəssisəyə onu ictimailəşdirmək qanunla qadağandır. Bu maraqlanan vətəndaşın qeyd olunan məlumatı tələb etməsi hüququnu ləğv etmir. Bu halda əgər tələb rəsmi sənəd, dövlət və ya komersya sirinə aiddirsə, ictimai müəssisə, məlumatın əlçatarlılığını məhdudlaşdırmaqla öhdələndirilir.*

2012-ci ildə GÜAK-a 35-ci¹ maddə əlavə olundu, bu maddə əsasında administrasiya orqanları işstehsalı idarəsinin birli vasitələri ilə, əgər maraqlanan şəxs tərəfindən məlumat almanın baqa

²⁰ GÜAK-ın 37-ci maddəsinin ikinci hissəsi

²¹ GÜAK-ın 78-ci maddəsinin birinci hissəsi – Ərizənin məzmunu. bax

formasını seçilməyibsə, bütün məlumat və ya sənədləri qəbul etmə vermə hüququna malik oldular. Administrasiya orqanı elektron kopya şəklində öz tərəfindən hazırlanmış və ya özündə qorunmuş bütün sənədləri vermə hüququna malik oldu. Sənədin elektron kopyası və onun çapına sənədin əslinə verilən hüquqi güvvə verildi.

GÜAK-ın 37-ci maddəsinə əlavə olunmuş 3-cü hissə qeyd olunan maddə ilə sıx əlaqələndir. Bu maddə 2013-cü ilin sentyabr ayının 1-dən güvvəyə nail olur. Bu əlavə əsasında, İctimai məlumatın elektron formada, ictimai müəssisənin elektron resursları vasitəsi ilə tələb olunması mümkündür. Eyni zamanda ictimai məlumatın elektron şəkildə tələb olunmasının standartı, müəyyən qanunauyğun normative aktlarla təsdiqlənməlidir. Qeyd olunan yazı, ident olaraq proaktiv siyahının qanunauyğun aktlarının nəzərə alınması ilə, məlumat tələbinin müxtəlif standartlarının təyin olması mümkünlüyünü yaradır. Buna görə də, administrasiya orqanlarının belə haldada da, hökumət təyinatı ilə nəzərə alınmış qayda ilə hərəkət etmələri vacibdir. Aşağıda hökumət təyinatı əsasında nəzərə alınmış ictimai məlumatın elektron tələbi qaydasını izah edəcəyik:

1. İctimai məlumatı tələb etmək, elektron resurslar (vəb-səhvə) vasitəsi ilə elektron şəkildə mümkün olmalıdır.
2. Administrasiya orqanı ictimai məlumatın tələbi qeydiyyatı (Elektron olaraq göndərilmiş ictimai məlumat tələbi qeydiyyata keçməlidir) və qeydiyyatı avtomatik şəkildə təsdiqləyici sistemin mövcudluğunu (tələb müəllifinə avtomatik olaraq onun ərizəsinin qeydiyyat nömrəsi göndərilməlidir) müdafiə etməkdə öhdəlidir.
3. Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksinin 40-cı maddəsinin birinci hissəsi ilə nəzərə alınmış müddətin sayılması administrasiya orqanı tərəfindən məlumatın elektron tələbinin qeydiyyatının təsdiqləndiyi, ictimai məlumatın tələbinin qeydiyyat nömrəsinin göndərildiyi günün sonrakı gündən başlayır.
4. İctimai məlumatın elektron şəkildə verilməsinə Gürcüstanın ümumi administrasiya kodeksi əsasında nəzərə alınmış tələblər daxildir.

6.2 İctimai məlumat formasının seçmə hüququ

İctimai məlumat almaq forması ictimai məlumatı tələb edən tərəfindən seçmək mümkündür.²² İctimai məlumat fərgli növdə ola bilər: kağız üzərində yazılı, lent üzərində, video görünüşlü və başqa.²³

İctimai məlumatın verilmə formasının seçilməsi ictimai müəssisə tərəfindən olmamalıdır, hansı ki, təsüflər olsun ki, təcrübədə tez-tez rast gəlir.²⁴

²² Tskepladze N., Turava P., Ümumi admimistrasiya kodeksinin yardımçısı Tbilisi, 2005, 115.

²³ Tskepladze N., Adeişvili Z., Prosti A., Ramişvili L., Qitoşvili D., Tuğuşi L., Tsotsoria N., Getsadze G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, Üçüncü nəşr 2005 , 35.

6.3 İctimai məlumat almaq məqsədi

İctimai məlumat tələb edən, onu tələb edərkən, tələb etməsinin məqsədini qeyd etməkdə məcbur deyil.²⁵
İctimai məlumatı fərqli səbələrlə tələb etmək mümkündür.

Məsələn, Elmi tədqiqat, statistika, müxbir araşdırması və ya sadəcə maraqlanan şəxsin qanunvericilik üçün aşkar olan istəyin məqsədi deyil, ictimai müəssisənin tələb məqsədinə baxmayaraq məlumat verməsi vacibdir.

7. İctimai məlumatın verilməsi

İctimai məlumatın verilməsi məlumat azadlığının əsas elementidir. Məlumat azadlığının ədalət normalarının əsas funksiyası, ictimai müəssisənin uyğun sənədlərin verməkdə öhdəliyidir.²⁶

7.1 Sürələr

GÜAK-nin 40-cı maddəsi əsasında, **ictimai məlumatın verilməsi dərhal və ya ən çox 10 gün ərzində baş tutmalıdır.**²⁷

Məsələn, Şəxs 2014-cü ilin noyabr ayının 10-da ictimai müəssisəyə poçt vasitəsi ilə məktub göndərmiş və ictimai məlumat tələb edib. İctimai müəssisədə qeyd olunan ərizə noyabr ayının 14-də qeyd olundu. Noyabr ayının 15-də ictimai müəssisə cavab göndərmiş, hansı ki, hansı ki məlumat tələb edən şəxsə noyabr ayının 18-də çatdı. Belə halda sürə qorunması tamamlanmışdır.

Termin haqqında danışdığımızda – İctimai məlumatın dərhal verilməsi, ilk növbədə belə halda hası sürələr haqqında danışıldığına nəzər salmalıyıq. Nəzərə alaraq ki, qanun dərhal məlumat vermə anlayışını aydınlaşdırmayıb, belə serələr fikir sürəsi hesab edilməlidir. Beləliklə düşünürük ki, ictimai məlumatın dərhal verilməsi termini, məlumatın həmin gün və ya ərizənin qeydiyyatında ən çox ikinci günü verilməsini nəzərə alır.²⁸

İctimai müəssisənin ictimai məlumatı verməkdə 10 günlük sürəyə ehtiyacına tez-tez qarşılaşırıq. Qanun əsasında ictimai müəssisə məlumat tələb edəndə bu haqda dərhal bildirməlidir.

²⁴ Gürcüstan təhsil və elm nazirliyi tərəfindən verilmiş ictimai məlumata məsələ kimi baxın - <http://www.opendata.ge/#!lang/ka/cat/news/topic/424> -Bu cavabla nazirlik ictimai məlumat formasının seçmə hüququnu pozdu.

²⁶ Adeişvili Z., İzoria L., Turava P., Vardişvili K., KalandaZe N., Kopaleişvili M., Sxirtladze N., Kitoişvili D., Ümumi admimistrasiya kodeksinin dərslisi, Tbilisi, 2005, 266.

²⁷ GÜAK-ın 40-cı Maddəsi 40. İctimai məlumat alma planı

²⁸ Tskepladze N., Adeişvili Z., Prosti A., Ramişvili L., Qitoşvili D., Tuğuşi L., Tsotsoria N., Getsadze G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, Üçüncü nəşr 2005, 38.

10 günlük sürəni tələb etmək hüququna ictimai müəssisələr yalnız qanunla nəzərə alınmış hallarında malikdirlər. xüsusən, əgər:

İctimai məlumatın verilməsi başqa yaşayış məntəqəsində yerləşən onun struktura vahidindən və ya başqa ictimai müəssisədən məlumat toplamaq və üzərində çalışmaq lazım olduğu hallarda;

Məsələn, *Gürcüstanın daxili işlər nazirliyində ərizə girdi, hansıyla ki, şəxs qərbi Gürcüstanda yerləşən onun bir struktura vahidi haqqında məlumat tələb edir. Nəzərə alar ki, ictimai məlumatın verilməsi məqsədləşdirilmiş punktlardan məlumat toplama və üzərində çalışmaq tələb edir, nazirlik məlumat tələb edəni 10 günlük sürə haqqında dərhal xəbərdar etməlidir.*

Vacib həcmli bir-biri ilə əlaqədar ayrı-ayrı sənədlərin əldə edilməsi və üzərində çalışması;

Məsələn, *İQHŞ – Milli statistika xidmətinə şəxsin gürcüstan üzərində hər hansı bir faktın haqqında statistik məlumatını tələb etdiyi ərizəsi gəldi. Əgər müəssisə bu məlumata nail deyilsə, belə halda o, 10 günlük sürədən istifadə edə bilər və bu sürə haqqında məlumat tələb edəni xəbərdar etməlidir.*

Başqa yaşayış məntəqəsində yerləşən onun struktura vahidliyinin və ya ictimai müəssisə ilə konsultasiya.

Məsələn, *İQHŞ – vətəndaş qeydiyyatının aqentliyinə şəxs məktub göndərmiş və Quria tərəfdə, 2013-cü ildə evlənmiş şəxslərin bütün sayı məlumatını tələb edir. Nəzərə alaraq ki, ictimai müəssisənin cavab verməsi üçün, struktura vahidi məlumatının yenidən yoxlanması lazım oldu, o, 10 günlük sürədən istifadə edə bilər və bu sürə haqqında məlumat tələb edəni xəbərdar etməlidir.*

7.2 İctimai məlumat verməkdən imtina

İctimai məlumat vermə o, sirli məlumat daşıyarsa qadağandır. Ancaq ictimai məlumatın verilməsindən imtina mütləq təsdiqlənməlidir. Başqa hallarda hüquqi əsasın imtinası cavabı aşkar olunacaq. İctimai müəssisə məlumat verməkdən imtina etdiyəndə, Gürcüstan qanunvericiliyi əsasında nəzər alınan sürələri nəzərə almaqda öhdəlidir.

GÜAK-nın 41-ci maddəsi əsasında, **ictimai məlumat verməkdən imtina etmək məlumat tələb edənə dərhal bildirilməlidir.**²⁹ Sözdə qanunverici – dərhal sözüdə, filri sürəni nəzərdə tutur, hansı ki, 3 iş günündən çox olmamalıdır. Belə fikir əsasında maddə əsasında mövcud olan qayda, ictimai müəssisə məlumat verməkdən imtina etdiyəndən şəxsə hüquqlarını və şikayət qaydalarını açıqlayacaq.

Məsələn, *İctimai müəssisədən dövlət sirrini daşıyan məlumatı hər hansı bir şəxs tələb edərsə. Qeyd olunanın əsasında administrasiya orqanı məlumat tələb edənə məlumat verməkdən imtina etməlidir. Bundan əlavə, administrasiya orqanı, şəxsə belə halda şikayətin nə kimi imkanları olduğunu açıqlamalıdır.*

²⁹ GÜAK-ın 41-ci maddəsi – ictimai məlumatı verməkdən imtina

Gürcüstan qanunvericisi belə məlumat növlərini təyin edir, hansıların ki, ictimailəşməsi qeyri mümkündür. Eyni zamanda, Gürcüstan qanunvericisi, məlumat tələb edən hər bir şəxs lala biləcək və onu sir kimi saxlamaq qadağan olduğu məlumat kateqoriyalarını da nəzərə alır.

Xüsusən, ictimai müəssisəsi belə məlumatları sir kimi saxlamaq hüququna malik deyil.³⁰

(a) Ətraf mühit haqqda məlumat, eyni zamanda şəxsin həyatına və ya sağlamlığına təhlükə göstərən məlumat

***Məsələn,** Şəxs Gürcüstanın ekologiya nazirliyindən Qudauri-Kobi ətrafında meeorlogiya şərtləri haqqında məlumat istədi. İctimai müəssisə dərhal bu məlumatı verməkdə öhdələnir. İctimai məlumat tələb edən. bu məlumatı nə məqsədlə tələb etdiyini söyləməmək hüququna malikdir, belə hallarda nəzərə alınır ki, məlumatı sir kimi saxlamqla insane həyatına təhlükə gələ bilər.*

(b) İctimai müəssisənin əsas prinsipləri və istiqamətləri

***Məsələn ,** Gürcüstan təhlükəsizlik nazirliyinin işlərinin əsas istiqamətləri və iş prinsiplərini əks etdirən məlumat şəxs tərəfindən tələb olundu.*

(C) İctimai müəssisənin strukturunun təsfiri xidmətçilərin funksiyalarının təyini və bölüşdürülməsi, eyni zamanda qəraralma qydası.

***Məsələn,** Şəxs İQHŞ - təhsil keyfiyyətinin inkişafının Avropa mərkəzinin daxili qaydalarını tələb etdi. İctimai müəssisə dərhal bu məlumatı verməlidir.*

(Ç) Vəzifədə olan və ya ictimai məlumatın sirr kimi saxlamasl öhdəliyini daşıyan və vətəndaşlar məlumat verən, ictimai xidmətçilərin kimliyi.

***Məsələn,** İctimai məlumatın verilməsində öhdəli olan şəxsin və ya nazirin məljmatş, onların içləri və koordinatları*

(d) Ənəkdaş ictimai müəssisəsində qərar almaq üçün keçirilən açıq səsvermə nəticələri

³⁰ GÜAK-ın 42-ci maddəsi

Məsələn, İctimai müəssisədə konkret məsələ haqqda (sirli məlumat daşımayan) səsvermə əsasında əldə olunan nəticələr haqqda məlumat.

(e) Seçilmə vəzifəsinə şəxsin seçilməsi ilə əlaqədar vütün məlumatlar

Məsələn, Tbilisi merinin seçki ştabı tərəfindən xərclənən mələğ və tədnirlərin siyahısı.

(ə) İctimai müəssisənin işləri haqqda auditoria qərarı və reviziyaların nəticələri, eyni zamanda, tərəfini ictimai müəssisə təşkil edən məhkəmə məsələləri

Məsələn, əgər ictimai müəssisə konkret administrasiya sxemində tərəfi təşkil edirsə, tələbat əsasında maraqlanan şəxsə bu işin detalları mütləq bildirilməlidir (iddiaçı tərəf haqqda məlumat ştrixlənmiş şəkildə verilməlidir).

(f) İctimai müəssisə idarəçiliyində, mövcud olan ictimai məlumat bazasının adı və yeri, eyni zamanda ictimai məsələlərin bazasına cavabdeh şəxsin kimliyi və iş ünvanı

Məsələn, İctimai müəssisədə mövcud olan məlumat qeydiyyatda cavabdeh şəxsin kimliyi haqqda məlumat.

(g) İctimai müəssisə tərəfindən məlumat toplanmasının, üzərində çalışmanın, saxlamağın və yayınlamanın məqsədləri, istifadə sahələri və hüquqi əsası.

Məsələn, İctimai məlumatın konkret administrasiya orqanı tərəfindən verilib verilməməsinin qeyd olunduğu, ictimai məlumat vermə hesabatı.

(ğ) İctimai məlumat bazasında onun şəxsi məlumatlarının mövcudluğu və ya qeyri mövcudluğu, eyni zamanda onların tanıma qaydası, eyni zamanda şəxsin identifikasiya olunması və ya şəxs (onun nümayəndəsi) məlumatda dəyişikliklər yaratması

Məsələn, Şəxs ictimai müəssisədə özü haqqda qorunmuş məlumatlarda dəyişiklik etməyi tələb etdi. O, tələb nəticələrini bilmək istəyir, ictimai müəssisə qeyd olunan məlumatı verməkdə öhdələnir.

(h) qanunla ictimai bazada mövcud olan şəxsi məlumatlarla tanış olma hüququna malik olan şəxslərin kateqoriyası

Məsələn, ictimai qeydiyyata öz şəxsi məlumatlarını verən şəxslərin vəzifələri.

(x) İctimai məlumatlar bazasında mövcud olan məlumatların tərtibi, mənbələri və haqqlarında məlumat toplanan və saxlanan şəxslərin kateqoriyaları

Məsələn, haqqlarında ictimai müəssisə məlumat topladığı şəxslərin dairəsi. Bu məlumat sirr xasiyyəti daşıya bilər, ancaq kateqoriyanın söyləmək onun ictimaliyyəşməsinə mane törətmir

(i) Rəsmi şəxslər haqqında mövcud olan məlumat

Məsələn, Gürcüstan parlamentinin sədrinin ezamiyyəti xərcləri haqqında məlumat.

(i) Qanun əsasında nəzərə alınmış hallarda və təyin olunmuş qayda ilə, dövlət, kommertiya və ya şəxsi sirri daşımayan hər bir məlumat

Administrasiya orqanı tələbat zamanı bütün şəhər hansı bir sirt daşımayan xəbəri dərhal vermədə öhdələnir.

7.3 İctimai məlumatın kopyasının çikilməsinin giyməti

İctimai məlumatın əlçatarlığı, İctimai məlumatlarının kopyalarının əlçatarlılığını nəzərdə tutur. Təyin olunmuş “kopya məbləğindən başqa, ictimai məlumat vermək üçün məbləğ təyin olması” qeyri mümkündür. İctimai məlumat kopyasını çəkmək məbləği, Gürcüstan büddəsinə məcburi ödənişdir, bu məbləği şəxs hər hansı bir ictimai müəssisədə məlumatın kopyasını çəkərkən ödəyir.

İctimai məlumatın kopyasını çıxarmaq nəyi nəzərdə tutur?

İctimai məlumatın orijinalından texniki vasitələrdə istifadə edərək, administrasiya istehsalının, həyata keçirmədən məlumatı düzqün məlumat daşıyıcısına köçürmək (yazmaq. Köçermək) (vərəğ, kompakt disk, audio-video kaset).

Məlumat kopyasını çəkmək məbləği necədir?

„İctimai məlumat kopyasını çəkmək haqqda“ Gürcüstan qanunu ictimai məlumat kopyasını çəkmək məbləğini təyin edir. İctimai məlumat kopyasını çəkmək məbləği təşkil edir:

- a) A4 və A5 formatlı kserokopiya – bir səhvə – 0.05 lari;
- b) Lazer printerində çap etmək – bir səhvə - 0.10 lari;
- c) Kompakt diskə məlumatın yazdırılması – 1 disk – 2.65 lari;
- ç) Disketə məlumatın köçürülməsi – 1 disket – 1.3 lari;
- d) Məlumatı, məlumat tələb edənin video kasetinə yazılması – 1 saatı – 2.75 lari;
- e) Məlumatı məlumat tələb edənin audio kasetinə yazılması – 1 saatı – 0.50 lari.

„ İctimai məlumat kopyasını çəkmək haqqda“ Gürcüstan qanunu ictimai məlumat kopyasını çəkmək məbləğindən azad olma əsaslarını nəzərə alır:

- a) Məlumat tələb edənin disket və ya kompaktdiskinə məlumatın yazılması;
- b) İctimai məlumatın elektron poçtu ilə göndərilməsi;
- c) Fiziki şəxs üçün ictimai müəssisədə, onun haqqda mövcud olan şəxsi məlumatların kopyasını çap etmək.

İctimai məlumatın kopyasının çəkilməsinin məbləğinin ödəmə qaydası necə olur?

„ İctimai məlumat kopyasını çəkmək haqqda“ Gürcüstan qanunu ictimai məlumat kopyasını çəkmək məbləğinin ödənmə qaydasını təyin edir. Bu qaydaya əsasın İctimai məlumat kopyasını çəkmək məbləği ictimai müəssisələrin kassasında ödənilir ya/da **ictimai müəssisə tərəfindən təyin olunmuş qayda ilə** bank müəssisəsi vasitəsi ilə, necəki nəğd, eləcədə qeyri nəğd hesabatıyla ödənilir. Bununla bir yerdə, ictimai müəssisə illik məbləğin ödənməsindən savayı tələb olunması məlumatın minimal sayını təyin etmək səlahiyyətinə malkikdir.

Tələb edilmiş ictimai məlumat kopyası, marağlanan şəxs tərəfindən ictimai məlumat kopyasının çəkilməsi məbləğinin ödəniş fişinin təqdimatında sonra verilir.

8. Məlumatın ictimaililiyinin müdafiəsi

8.1. İctimai müəssisə tərəfindən ictimai məlumat verilməsinin hesabatının təqdimatı.

GÜAK-ın 49-cu maddəsi əsasında ictimai müəssisəsi Gürcüstan prezidenti və Gürcüstan parlamentinə ictimai məlumatın verilməsi hesabatını təqdim etəkdə öhdələnir. Bunlar əgər bütün il ərzində bir neçə məlumat verildiyə, neçə məlumat istəyən şəxsə məlumat verməkdən imtina cavabı verildi və nə səbəbdən kimi hesabatlıdır. Xüsusən hər ilin dekabr ayının 10-da ictimai müəssisə, Gürcüstan prezidenti və parlamentinə hesabat verməkdə öhdələnir, hesabatda bu məlumatlar əks olunmalıdır:

- a) İctimai müəssisəyə daxil olan ictimai məlumatın verilməsi və ictimai məlumatda dəyişikliklər edilməsi tələbinin sayı və tələbdən imtinanın sayı və alınmış qərarların sayı;
- b) Məlumatın məmnuniyyətləndirilməsini və ya ondan imtina etmək haqqında alınmış qərarların sayının, qərar alan ictimai xidmətçinin kimliyi, eyni zamanda əməkdaşlıq ictimai müəssisəsi tərəfindən öz görüşməsinin bitməsi haqqında almış qərarları haqqında məlumat;
- c) İctimai məlumat bazalarının və ictimai müəssisələr tərəfindən şəxsi məlumatların toplanması, üzərində çalışılması, saxlanması və başqasına verilməsi haqqda məlumat;
- ç) İctimai xidmətçilər tərəfindən bu kodeksin tələblərinin ləğvinin sayı və cavabdeh şəxslərin intizam təyini haqqda məlumat;
- d) ictimai məlumatın verilməsindən imtina edərkən və a əməkdaş ictimai müəssisənin görüşünü bağlayarkən əsaslandırılmış qanunvericilik aktları haqqda məlumat;
- e) İctimai məlumatın verilməsindən imtina etmə haqqda alınmış qırarın şikayəti haqqda məlumat;

8.2. İctimai qeydiyyat

GÜAK-ın 35-+ci maddəsi – İctimai qeydiyyat

İctimai müəssisə bu müəssisədə mövcud olan ictimai məlumatı ictimai qeydiyyatdan keçirməlidir. İctimai qeydiyyatına ictimai məlumata onun alınmasından, yaranmasından, üzərində çalışmada və ya verilməsindən 2 gün ərzində, məlumatın adı, qəbulu, yaradılışı, üzərində çalışması, icra günü o şəxsin və ya hüquqi şəxsin, ictimai xidmətçinin, ictimai müəssisələrin adlarını qeyd etməklə daxil olmalıdır.

İctimai müəssisədə mövcud olan bütün növ məlumat ictimai qeydiyyatda qeyd olacaq, hansıları ki, qaydaya uyğun olaraq, kanselariya təyin edir.³¹ İctimai məlumat onun təyinatını iks estdirir.

³² Təyinatda lazım olan qeydiyyat başqa növdə ola bilər.

Məsələn, *Yalnız maliyyə növlü sənədlərin ayrıca jurnalda qeyd olunması və ya alınmış və verilmiş məktublərin qeydiyyatı və.b*

Mövcud təcrübə əsasında görüyümüz kimi, administrasiya orqanları ictimai qeydiyyatın mənasını³³ anlamırlar. Bir hissəsi ictimai məlumatın verilmə hesabatları, obiri hissəsi isə ictimai qeydiyyatı heç həyata keçirmir.³⁴

İctimai qeydiyyata hansı növ məlumat gəlməlidir? Bugünkü məhkəmə təcrübəsi bu suala belə cavab verir: **“Administrasiya orqanı, öz tərəfindən həyata keçirdiyi məlumat bazasına, qeydiyyata, məlumat və xidmət prosesində məlumat toplusun (üzərində işləsin) yalnız elə məlumatlar, hansılar ki, uyğun normativ aktla nəzərə alınış funksiyasının həyata keçirmək normativ aktla³⁵ – bu maddə əsasında sözdə məlumat üzərində çalışan ictimai müəssisə tərifi ictimai qeydiyyata daxil olmayan³⁶ məlumatı məlumat hesab edir.**

³¹ . Tsekldze N., Frostia A., Ramişvili L., Kitoşvili D., Tuğuşi L., Tsotsoria N., Getsadze G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, üçüncü nəşr, 2005, 32 nəşr,

³² Tsatsanaşvili M., Məlumat hüququ, *Tb.*, 2005, 65.

³³ Məsələn, Quria qubernatorunun administrasiya tərəfindən verilmiş cavaba baxın: <http://www.opendata.ge/#!lang/ka/cat/news/topic/470>

³⁴ ob. <http://www.opendata.ge/#!lang/ka/cat/news/topic/451>

³⁵ “Məlumatın birli dövlət qeydiyyatı haqqında” Gürcüstan qanununun 10-cu maddəsi.

³⁶ Tbilisinin regional məhkəməsinin 2011-ci ilin oktyabr ayının N3/3646-22 qərarı.

8.3.İctimai məlumatın verilməsi müdafiəsinin cavabdeh şəxsi

GÜAK-ın 63-cü maddəsi əsasında ictimai müəssisə, ictimai məlumatın vermə müdafiəsində cavabdeh olan ictimai xidmətçisi olmasında məcburdur, hansının ki, bir başa öhdəliyi ictimai məlumatla əlaqədar məsələlər haqqda rəksiya göstərməkdir. Bununla bir yerdə, bu ictimai işçinin əlaqə məlumatı hər bir vətəndaş üçün əlçatır olmalıdır.³⁷ İctimai xidmətçi qetd olnan vəzifəni başqa vəzifələrlə müqaisə edə bilər, bu da, artıq bir başa ictimai müəssisənin daxili rəqulasiya sahəsidir.

9. Zərər qaytarılması

9.1 Mülki və qeyri mülki zərərin qaytarılması³⁸

İctimai məlumat verilməyən hər bir şəxsim, zərər qaytarılmasını tələb etmə hüququna malikdir. Gürcüstan qanunvericiliyi belə imkanların bir neçə növünü tanıyır. Xüsusən də, zərər qaytarılmasının belə tələblərini təqdim etmək olar:

a) **İctimai məlumatı verməkdən imtinanın, əməkdaşlıq ictimai müəssisənin görüşməsinin tam və ya yarım dayandırılması, eyni zamanda, ictimai məlumatın sir kimi saxlanılmasında;**

³⁷. Tsekladze N., Frostia A., Ramişvili L., Kitoşvili D., Tuğuşi L., Tsotsoria N., Getsadze G., Kopaleişvili M., Məlumat azadlığı, Yol göstərici, üçüncü nəşr, 2005,34 nəşr,

³⁸ GÜAK-ın 47-ci maddəsi.

Məsələn. *Büdcə xərci haqqda şəxsi ictimai məlumat tələb edir İctimai müəssisə bu məlumatı sir kimi saxlayır və ona dövlət sirrini daşıyan kimi baxır. Əgər şəxs bu məlumatı ona verməməkləri ilə pə necəki Gürcüstan vətəndaşı hüququnun pozulmasını düşünürsə, belə halda o, zərərin qaytarılmasını tələb etmək hüququna malikdir.*

b) **Düzgün olmayan məlumatın yaradılması və üzərində çalışması üçün;**

Məsələn. *Şəxs haqqda ictimai müəssisəyə qeyri düzgün məlumat daxil oldu, bu məlumat əsasında şəxsə qeyri mülki zərər toxundu, qüruru zərərləndi və ya işində hörmətinə zərər vurdu. O, zərər qaytarılması qanunu ilə ərizə yazma hüququna malikdir.*

c) Şəxsi məlumatların, qeyri qanuni toplanması, üzərində işlənməsi, saxlanması və yayılması zamanı, eyni zamanda, onları baqçaşəxsə və ya ictimai müəssisəyə qeyri qanuni verilməsi;

Məsələn. *İctimai müəssisənin sirri var. Bu sirrdə çalışan şəxslərmüqavilə əsasında işverilən əməkdaşlar hesab olunurlar və həmin şəxslərə GÜAK-ın 44-cü maddəsi aid deyil. Əgər müəssisə bu şəxslərin şəxsi məlumatlarını onların razılığı olmadan yayınlayarsa, belə halda şəxsi məlumatın sirr kimi saxlam qanunu pozulmuş hesab olunur. Belə halda, əgər şəxs hesab edərsə ki, ona zərər toxunur, o, zərər qaytarılmasını tələb etmək hüququna malikdir*

ç) İctimai müəssisənin və ya ictimai xidmətçi tərəfindən GÜAK-ın üçüncü başının başqa təblərinin pozulması.

Məsələn. *Şəxs konkret ictimai məlumat etmək istəyir. İctimai müəssisə isə qanunu pozub ictimai məlumatı üç ay gecikməklə çatdırır. Əgər şəxs bu məlumatın gecikməsi ilə onun hüququnun pozulduğunu hesab edərsə, o, zərər qaytarma hüququna malik olur*

Qeyd etmək lazımdır ki, hır bi yuxarıda göstərilmiş məsələlər, **zərər qaytarılması haqqda sübütname yükü ictimai müəssisənin boynuna düşür.**³⁹

9.2 Zərərlərin odenməsi vetendasliq qanunu ile ve dovletin meesuliyyetliyi ile

Ümumi İnzibati Məcəllənin 207-ci maddəsinə uyğun olaraq, Tezminat məsələsi Bu Məcəllə ile müeyyen deyilse, Xüsusi hüquqi əlaqələri Gurcistan qanunvericiliyinin Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra - CC) müeyyen normalarına uyğun olaraq tənzimlenir. Bu müddeə bele tefsir edile bilmez, eger, İctimai informasiya altında her hansı bir şəxs terefinden informasiya alınmirsə - Cinayət Məcəlləsi qaydalarına tetbiq etmelidir.

Menevi ve iqtisadi zərər novləri movcuddur. İctimai malına zərərin evezinin ödenilməsi şeklinde məlumatın verilməməsi. **Məsələn** biz istifadə ede bilerik, *Bir ictimai agentliyi terefinden havanın pislesməsi ile əlaqedar sexse xeberdarliq informasiyasi verilmir, bu sexs felaketden ozunu ve ona aid olan mulku xilas ede bilmedi. Bu halda hemin sexsin sexsi mulkunun gorduyu zərərin*

³⁹ GÜAK-ın 47-ci maddəsinin 2-ci hissəsi

kompensasiyasini teleb etme haqqi vardır. Lakin teleb qoymaq üçün inzibati hüquq normalarının esasında olmalıdır.

*İkinci nümuneni nezerden keçirək: Bir seks informasiya almadığına görə Qeyri-maddi gərdü. O hesab edirki, onun ləyaqəti sarsıldı. O telebi inzibati hüquq qanunvericiliyinə esən teleb edəcək. yeni, Məsələn, **Ümumi İnzibati Məcəllənin** 47-ci maddəsinə uyğun olaraq və Yalnız bundan sonra CC-nin 18-i maddəsinə istifadə etməlidir. Qeyri-maddi zərə bir seksin sərəf, ləyaqət və isguzar nüfuzunun sarsıldığını ifade edə bilər.*

Zərə cəmiyyətdə çalışan bir şəxs tərəfindən həyata keçirilə bilər, bu halda zərə seksin islədiyi cəmiyyət agentliyinin üzərinə düşür. Bas verən hadisəni Ümumi İnzibati Məcəllənin 208-ci maddəsi həll eliyir, hansı ki izah edir, ictimai isdə isləyən seks tərəfindən səlahiyyətlərini həyata keçirərkən verdiyi zərə ucun məsuliyyətlik onun islədiyi inzibati orqan dəsuyir.

Məsələn, Gurbustanın Kend Təsərrüfat Nazirliyinin ictimai məlumatının verilməsinin məsuliyyətliyini dəsuyən seks, qanun cərcivəsində və vaxtında yerinə yetirmedi. Bu halda, ictimai məlumatı almadığına görə təzminat teleb edən seks təzminatı orda isləyən seksdən deyil, (pul kompensasiyası və sairə.), həmin seksin islədiyi dövlət orqanından teleb etməlidir. Təzminatın ödənilməsi ucun, bu konkret isdə, səbəb göstərilməlidir ki, nəyə əsaslanaraq, hansı səbəbə və qeyri-qanuni hərəkətə görə dövlət orqanı bu təzminatı ödəməlidir.

10. Hüquqi vasitələrin hüququnun müdafiəsi

İctimai məlumatın elcatımlığının məhdudlaşdırılması halda, ictimai məlumatın alınmasının yeganə forması, Gurbustan qanunvericiliyinə esən hüquqa müraciət etməkdir. *Qanunvericilik hüququ iki yerə bölür: inzibati şikayət və şikayət şəklində vermək.*

10.1 İnzibati şikayət

Ümumi inzibati məəcəllənin "i" ikinci maddənin birinci hissəsi- inzibati şikayət

Maraqlı tərəflər tərəfindən səlahiyyətli inzibati orqana bu məəcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada yazılı sorğu ilə pozulmuş hüququn bərpa edilməsi ucun eyni və ya əsəgi bədən orqan tərəfindən yayınlanan inzibati-hüquqi aktin legv edilməsi bərəde, deydirmə və ya yeni aktin yayınlanması və ya inzibati orqan tərəfindən ele hərəkətin icra edilməsi və ya ele hərəkətin icrasından cəkinmək, ki fərdi inzibati-hüquqi aktin yayınlanmasını nezerde tutmur;

Inzibati şikayət iddia verilməsi üçün ilkin şərtədir. Inzibati şikayətin verilməsi üçün son tarix bir aydır. inzibati şikayət seks tərəfindən o halda verilir ki, eger o düşünür ki onun hüquqları pozulmuşdur. inzibati şikayət sadə inzibati qayda ilə gözden keçirilir və bezi müddələrinin rəsmiləşdirilməsi ilə inzibati şikayətin qanunla müəyyən bir formu yoxdur. qanunvericilikdə yalnız bu müəyyən edilib ki, hansı məlumatlar daxil olunmalıdır.

10.1.1 Inzibati şikayətin verilməsi

Inzibati şikayətin səlahiyyətli seks tərəfindən verilməsi lazımdır, hansı ki ola bilər:

- Fiziki seks, hansinin ki hüquqları pozulmuşdur;
- Hüquqi seksin nümayəndəsi;
- İctimai təşkilatın nümayəndəsi, eger ictimai təşkilat hesab edri ki, onun hüquqları pozulmuşdur;
- Müvafiq və təsdiq edici sənədləri olan fiziki seksin nümayəndəsi.

Inzibati şikayət iki cür verile bilər: a) eger inzibati akti yayınlayan orqanda nəzarət edən vəzifəli bir seks varsa və b) eger inzibati akti yayınlayan ictimai quruluşun yuxarı inzibati orqanı varsa (eger akt vəzifəli seks tərəfindən yayınlanıbsa).

10.1.2 Tətbiqin (şikayətçi) müvafiq inzibati orqanına oturulması

Hec bir kəs səhvlərdən sigortalanmıyib və yaxud qəbulədeni səhv göstərək. bu baxımdan, Gərcustanın qanunvericiliyi, inzibati qaydada, hər bir səsə bürokrat prosedurlarını asanlaşdırir. Ne vaxt ki inzibati orqana tətbiqin qəbulədicinə gəndərilməsi ohdəliklərini qoyur.

Məsələn: *Səxs Gərcustanın Etraf Muhitin Muhafizəsi Nazirliyinin əvəzinə, inzibati şikayəti səhv olaraq Gərcustanın Daxili İşlər Nazirliyinə tətbiq etdi. Umumi inzibati məcəllənin qaydalarına görə, yetkisiz orqana inzibati şikayətin tətbiq edilməsi halda, ictimai təşkilat, tətbiqati (inzibati şikayəti) səlahiyyətli ictimai orqana gəndərməlidir.*

10.1.3 Inzibati şikayəti imtina etmək

Inzibati şikayəti verən şikayətçi, şikayəti imtina etmək hüququna malikdir. Şikayətçi imtinanın səbəblərini izah etmək məcburiyyətində deyil.

10.2 Iddia mehkemedə

Gurcustanda mehkemeye tətbiqat vermək Konstitusiyaya tərəfindən hüquqla təmin olunmuşdur. Bu hüququ istifadə edən şəxs bilməlidir ki, mübahisənin hansı kateqoriyası ilə işləyir: inzibati, mulki və yaxud cinayət mübahisəsi. Buna əsasən tələbat uyğunlaşmalıdır.

10.2.1 İddianın icrası

Gurcustanın inzibati prosedür məəcələsinin (Sasco) 24-cü maddəsi - Fəaliyyətə dair iddia tədbirlərin uyğunlaşması:

1. İddia ələ hərəkətə qarşı qaldırıla bilər və ya belə hərəkətlərdən bas çəkəndirə bilər, hansı ki individual inzibati-qanuni aktın yayınlanmasını nəzərdə tutmur.
2. İddiaya icazə verilə bilər o halda ki, inzibati orqan tərəfindən hər hansı bir şəhv fəaliyyətə yol verildi və ya hər hansı bir fəaliyyətdən bas çəkəndirməklə bir başa şikayətçinin (individual) qanuni hüququna zərər verildi.

Şəxsin mehkemeye iddia verdiyi zaman, o öz iddialarını tam şəkildə hazırlamalıdır. Yeni, faktiki və qanunu əsasları açıq təsvir etməlidir ki, nəyə əsaslanaraq onun hüquqi qanunlarına zərər gəldi və sarsıldı. Inzibati orqan tərəfindən şəxsə bir başa zərər gəlməsi lazımdır ki onun tətbiqi nəzərdə tutulsun və gözden keçirilsin.

Məsələn, Bir şəxsə ictimai informasiya qanuni olaraq vaxtı vaxtında verilmir və o inzibati şikayətdə bulundu. Lakin bununla əlaqədar ictimai orqan tərəfindən heç bir cavab ələ bilmedi. Eger şəxs iddianı mehkemeye verirsə onda o, sənədlərlə əsaslandırılmalıdır ki, onun qanuni hüquqları necə və ne şəkildə pozulmuşdur.

Umumi inzibati məəcələsinin 24-cü maddəsinə uyğun olaraq mehkemeye iddia verilə bilər o halda ki, iddiacının tələbinə görə inzibati orqan tərəfindən inzibati-hüquqi akt yayınlanması nəzərdə tutmur.

10.2.2 İddianın ləğv edilməsi

Gurcustanın qanun vericiliyinə əsasən, iddiaci verdiyi tətbiqatdan imtina etmək hüququna malikdir (dispozisiyal prinsip). Bu halda, o konkret iddiaya göstəriş verməlidir.

Dövlət qulluqçuları üçün praktiki tövsiyələr

Beynelxalq tecrube gosterir ki, informasiyanin azadligi qanuni qarantiyalarla bir yerde, vacibdir ki ictimai teskilatlar ele tecrubelere temel qoysunlar ki, onlarda olan qorunan informasiyalara lazimi sekslerin elcatmalarini temin etsin.

En yaxsi praktikanin temelini qoymaq Gurcustanda cox vaxt qanunvericilikde deysiklikleri teleb edir. Lakin asagida gosterilen bir nece rekomendasiyalari nezerde tutaraq ictimai teskilatlar terefinden, xeyli informasiya sahesinde movcud tecrubesinin tekmilllesdirilmesi ve beynelxalq standartlarina yaxinlasdirilmasini teleb edir.

Ictimai teskilatlarda qorunan melumatlarin idare edilmesi

Baxmayaraq ki, ictimai teskilatlarda olan qeydler ve senedlerin idare etme meseleleri, qanunvericilik nisbeten zeif tenzimlenmesini temin edir. Ictimai teskilatların mueyyenlesdirdiyi daxili prosedurlar bu bosluqlari doldurmaq imkanini verir. Inzibati orqanlar maksimal olaraq idare etmenin elektron vasitelerini istifade etmelidir ve aktiv olaraq senedlerin is axininin onların gündelik islerinde olmasının temelini qoymalıdır. Bu idareetme xerclerini mueyyen qeder azaldacaq, ictimai teskilatlarda calisan iscilerin zamanini artiracaq ve o melumatın keyfiyyetini artiracaq hansı ki, sekslerin muracietlerine cavab olaraq gonderilecek.

Tetbiqat alma, gozden kecirme ve melumat verilmesi tecrubesi

Gurcustanın umumi inzibati məcəlləsində 2012-ci ilin may ayında olan deysikliklere esasen, inzibati orqanlarda tetbiqatın elektron vasitesi ile vermek qanunu heyata kecirildi. Bu qanun ictimai teskilatlar terefinden erizelerin elektron vasitesi ile qebul edilmesini ve onun effektiv islemesini temin etmelerini teleb edir. Buna gore de, ictimai teskilatlar zeruri olan resurslarını qanun terefinden gosterilen deysikliyin heyata kecmesi ucun istifade etmelidirler ve tecrube temelini yaratmalıdırlar.

Erizeni gozden kecirerken, ictimai teskilatlar en kicik zaman icerisinde melumatın alınması ucun her bir seraiti yaratmalıdırlar. Bu meqsedle xususile tesirli olmalıdır informasiya teleblerinin daxili prosedurlar ile tetbiq edilmesi. Bu qayda ile icraatın xususi rejimine gelen melumat teleblerinin ve mueyyen informasiyanın verilmesi meesuliyetinin rolu, hansı ki, muvafiq struktur bolumleri ile meslehetlesmelere esasen, melumatı qanunla qoyunlan tarixlerde verilmesini temin ederdi.

Melumat verilen zaman vacibdir ki, melumatı axtaran sekslerle konsultasi sistemini temel qoyulsun. Cox hallarda, bele komunikasiya melumatın hecminin artmasına ve lazim olan melumatın tapılmasına komek edir. Erizenin muellifine bildirilmelidir o ictimai ischinin adi ve elaqe melumatı hansı ki melumatın gozden kecirilmesi ile elaqedar mesuliyet dasiyir.

Hesabatlılıq ve informasiya temin ucun mesul seks

Gurcustanın umumi inzibati məcəlləsi ile tesdiqlenmiş ictimai teskilatların mesuliyetlikleridir, illik hesabat hazairlanması, məcəllənin melumatının azad heyata kecirilmesi. Qanunla melumat siyahısında belirlenmişdir, hansı ki hesabatda gosterilmelidir.